

**ӘДІСТЕМЕЛІК ОҚУ ҚҰРАЛЫ
ТҮРІКШЕ - ҚАЗАҚША
ТҮСІНДІРМЕЛІ ТҰРАҚТЫ СӨЗ ТІРКЕСТЕРІ
(ЖИ ИЛЛЮСТРАЦИЯСЫМЕН)**

**METODOLOJİK DERS KİTABI
TÜRKÇE-KAZAKÇA AÇIKLAMALI DEYİMLER
(YAPAY ZEKA GÖRSELLERİ İLE)**

**Shynar
Auyelbekova**

Shynar Auyelbekova

ӘДІСТЕМЕЛІК ОҚУ ҚҰРАЛЫ. ТҮРІКШЕ-
ҚАЗАҚША ТҮСІНДІРМЕЛІ ТҰРАҚТЫ СӨЗ
ТІРКЕСТЕРІ. (ЖИ ИЛЛЮСТРАЦИЯСЫМЕН)

METODOLOJİK DERS KİTABI
TÜRKÇE-KAZAKÇA AÇIKLAMALI DEYİMLER
(YAPAY ZEKA GÖRSELLERİ İLE)

Қаскелең 2024

Shynar Auyelbekova

• • • • ӘДІСТЕМЕЛІК ОҚУ ҚҰРАЛЫ
• • • • ТҮРІКШЕ - ҚАЗАҚША
• • • • ТҮСІНДІРМЕЛІ ТҰРАҚТЫ СӨЗ ТІРКЕСТЕРІ
• • • • (ЖИ ИЛЛЮСТРАЦИЯСЫМЕН)
• • • • METODOLOJİK DERS KİTABI
• • • • TÜRKÇE-KAZAKÇA AÇIKLAMALI DEYİMLER
• • • • (YARAY ZEKA GÖRSELLERİ İLE)

Қаскелең 2024

Аннотация

“Әдістемелік оқу құралы. Түрікше-қазақша түсіндірмелі тұрақты сөз тіркестері. (ЖИ иллюстрациясымен)” – тіл үйренушілерге фразеологизмдерді жаңа әдіспен үйретуге арналған әдістемелік оқу құралы. Бұл оқу құралы тіл үйренушілерге көп қабатты мағынаға ие үйренуде қиындық тудыратын фразеологизмдерді бейнелі және түсіндірме суреттер арқылы оқытуға бағытталған. Әдетте, фразеологизмдердің мағынасы оларды құрайтын негізгі сөздердің жеке мағынасына тәуелді емес. Тұрақты сөз тіркестері барлық негізгі сөздердің жинақталып, ерекше мағына беруімен ерекшеленеді. Бұл ерекшелік тіл үйренушілер үшін қиындық туғызуы мүмкін; алайда, суреттердің қолдауымен және контексте қолданылатын түсіндірме мәтіндер бұл мәселені шешуде тиімді әдіс болады. Оқу құралындағы көрнекіліктер DALL-E 3 жасанды интеллектісі арқылы жасалып, бұл суреттер тіл үйренушілердің түсіну үдерісін жылдамдатып, олардың терең мағыналарын ашады. Бұл әдіс тіл үйренушілердің тұрақты сөз тіркесін тез жаттап, ауызекі және жазбаша тілде қолдануына мүмкіндік береді. Бұл оқу құралы қазақ және түрік тілдерін үйренушілерге пайдалы құрал болады деп үміттенеміз.

Öz

Metodolojik ders kitabı. Türkçe-Kazakça açıklamalı deyimler (yapay zeka görselleri ile), dil öğrenenlere deyimleri yeni bir yöntemle öğretmek için hazırlanmış metodolojik kitaptır. Bu kitap, dil öğrenenlerin zorlandığı deyimleri görsel ve açıklayıcı resimlerle anlatma yoluyla öğretmektedir. Genellikle deyimlerin anlamı, onları oluşturan anahtar kelimelerin tekil anlamlarına bağlı değildir. Deyimler, tüm anahtar kelimelerin bir araya gelerek oluşturduğu kendine özgü bir anlama sahip olmalarıyla dikkat çeker. Bu özellik, dil öğrenenler için güçlük yaratabilir; ancak resimlerin desteği ve bağlamda kullanılan açıklayıcı metinler bu zorluğu gidermede etkili olmaktadır.

Kitapta kullanılan görsel açıklamaları DALL-E 3 yapay zekası üretmiş olup, bu görseller dil öğrenenlerin anlama sürecini hızlandırmakta ve deyimlerin derin anlamlarını açığa çıkarmaktadır. Bu yöntem, deyimlerin çok katmanlı anlamlarını açığa çıkararak dil öğrenenlerin bunları daha kolay hatırlayıp konuşma ve yazılı dilde kullanmalarını sağlamaktadır. Bu kitabın Kazakça ve Türkçe öğrenenler için faydalı bir kaynak olacak diye ümit ediyoruz.

Мазмұны

Түрікше-қазақша мағыналары ортақ тұрақты сөз тіркестерін не үшін оқытамыз?	3
Тұрақты сөз тіркестері деген не?	
Түрікше-қазақша мағыналары ортақ тұрақты сөз тіркестері	5
A	9
B	25
C	40
Ç	43
D	44
E	52
F	58
Ş	60
G	60
I	75
İ	76
K	83
Қорытынды	89
Қазақ және түрік тілдеріндегі фразеология саласындағы әдебиеттер	90
Türkçe kazakça dizin/	
Түрікше қазақша әліпби бойынша көрсеткіш	91

ТҮРІКШЕ-ҚАЗАҚША МАҒЫНАЛАРЫ ОРТАҚ ТҰРАҚТЫ СӨЗ ТІРКЕСТЕРІН НЕ ҮШІН ОҚЫТАМЫЗ?

Тұрақты сөз тіркестері жеке сөздерден айырмашылығы, белгілі бір контексте тұрақты, өзгермейтін формада қолданылады. Тұрақты сөз тіркестерінің ерекшелігі олардың метафоралық, фразеологиялық және семантикалық тереңдігімен сипатталады. Тіл білімінде тұрақты сөз тіркестері сөздік қордың ерекше формасы ретінде қарастырылады. Олар тек лексикалық емес, сонымен қатар прагматикалық, мәдени және әлеуметтік контекстте де маңызды рөл атқарады.

Тұрақты сөз тіркестері сөздік қордың маңызды құрамдас бөлігі, өйткені олар тілдің байлығын, оның лексикалық қабатын көрсетеді. Олардың семантикалық құрылымы, тілдік контексте қолданылуы мен мәдени ерекшеліктері сөздік қордың ауқымын кеңейтеді.

Тіл үйрену процесінде тұрақты сөз тіркестері тіл үйренушілердің тілдік дағдыларын дамытуға, мәдени контекстті түсінуге және тілдің семантикалық ерекшеліктерін игеруге көмектеседі. Олар жаңа сөздер мен грамматикалық құрылымдарды үйренуге мүмкіндік береді, әрі сөздердің нақты контексте қалай қолданылатынын көрсету тіл үйренушілердің коммуникативтік дағдыларын арттырады.

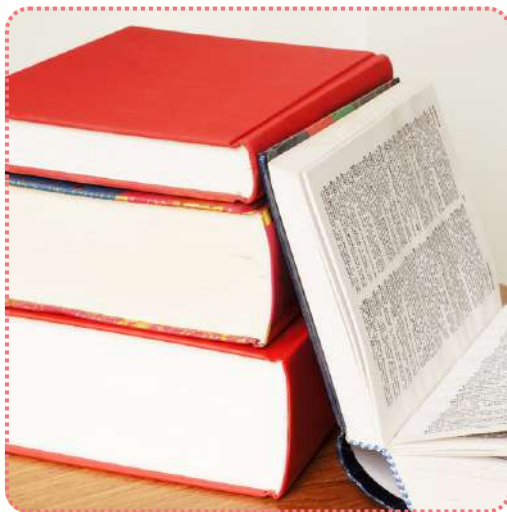

Тұрақты сөз тіркестері – тілдік бірліктердің ерекше категориясы, олар тілдік жүйеде қалыптасқан ерекше мағына мен құрылымға ие. Тұрақты сөз тіркестерінің тілдің сөздік қордағы сөздерден айырмашылығы, белгілі бір контексте өзіндік қалыптасқан тұрақты құрылымын өзгертпей сақтап қолдануды қажет етеді. Тұрақты сөз тіркестері тілдің фразеологиялық құрылымының негізі болып табылады, олар сөздік қорды байытып, тіл үйренудегі маңызды рөл атқарады. Қазақ және түрік тілдеріндегі тұрақты сөз тіркестерінің зерттелуі екі тілдің арасындағы мәдени және лексикалық байланыстарды терең түсінуге мүмкіндік береді. Бұл мәселені терең зерттеу қазіргі заманғы тіл білімінде өзекті болып қала береді.

Қазақ және түрік тілдері, туыстас тіл болуы себепті, тарихи және мәдени байланыстарының арқасында, бір-біріне ұқсас тұрақты сөз тіркестері көп кездеседі. Сондықтан түрік тіліндегі фразеологизмдер мен қазақ тіліндегі олардың эквиваленттері арасында елеулі ұқсастықтар бар. Осындай тілдік құбылыстар екі тілдің сөздік қорын зерттеу барысында көптеген тілдік материалдар ретінде, тілдер арасындағы тұрақты сөз тіркестерін салыстыру, олардың семантикалық құрылымын, қолданылу контекстін, сонымен қатар мәдени ерекшеліктерін айқындауға мүмкіндік береді.

Тұрақты сөз тіркестері тілдің фразеологиялық құрылымының негізі, олар сөздік қорды байытып, тіл үйренуде маңызды рөл атқарады. Қазақ және түрік тілдеріндегі тұрақты сөз тіркестерінің зерттелуі екі тілдің арасындағы мәдени және лексикалық байланыстарды терең түсінуге мүмкіндік береді.

ТҮРІКШЕ-ҚАЗАҚША МАҒЫНАЛАРЫ ОРТАҚ ТҰРАҚТЫ СӨЗ ТІРКЕСТЕРІ

Бұл кітап оқырмандарға фразеологиялық бірліктердің ерекшеліктерін, олардың контексте қолданылуын және мәдени мәнін түсінуге көмек көрсетуді мақсат етеді.

Түрікше және қазақша тұрақты сөз тіркестері сөздігін жасағанда екі тілдің де сөз байлығына назар аударту және дұрыс мағынада, орынды қолдана білуді мысалдар арқылы көрсету басты мақсат етіп қойылды.

Түрікше және қазақша тұрақты сөз тіркестері сөздігін дайындауда төмендегідей әдістер қолданылды:

Түрік және қазақ тілдері арасындағы тұрақты сөз тіркестері мен ерекшеліктерін тереңірек түсіну мақсатында, сөздікте түрікше тұрақты сөз тіркесі, одан кейін оның қазақша баламасы жазылды.

Әрбір тіркес үшін суреттер салынды, бұл суреттер жасанды интеллект құралдарындағы «сөз арқылы сурет» функциясы негізінде жасалды, сонымен қатар, тіркестердің контексте қолданылуын көрсету үшін түрікше, содан кейін қазақша қысқа мәтіндер дайындалды. Мәтіндерге сәйкес бірнеше сұрақтар қойылу арқылы тұрақты сөз тіркестердің толығырақ ұғынылуы мақсат етілді.

Тұрақты сөз тіркестерінің алдымен түрікше нұсқасы тірек сөздің басындағы алфавит ретімен берілді. Одан кейін түрікше нұсқаның мағынасы түсіндірілді. Алынған дереккөз тік жақша ішінде аты-жөнінің бірінші әріпімен қысқартылып және кітаптардың беті көрсетілді.

Дәл осы ретпен қазақша нұсқасы берілді. Түрікше нұсқа түсіндірілді. Контексте қолданылуына мысал берілген мәтін жазылды. Бұл мәтіндер тұрақты сөз тіркестерінің қалай қолданылатынын контексте көруге және мағынасын дұрыс түсінуге көмектеседі.

Тұрақты сөз тіркестерін жасаған тірек сөздер екі тілде де бір немесе ұқсас болып, ортақ мағына беру құбылысына қарай топтастырылды. Мысалы. Түрік тілінде “Adımını denk atmak” қазақ тілінде «аяғын аңдап басты». Тұрақты тіркестегі екі тілде де «аяқ» сөзі тірек сөз ретінде алынған.

Бұл тұрақты сөз тіркестерінің екі тілдегі баламасы олардың ұқсас немесе айырмашылықтарын ажыратуға, тілдің тарихи, мәдени, жергілікті ерекшеліктерін үйренуге көмектеседі.

Түрік және қазақ тілдеріндегі мағына жағынан ортақ және ұқсас тұрақты сөз тіркестерінің сөздігін жасау барысында қолданылған дереккөздер тік жақшада аты-жөнінің бірінші әріпі және алынған бет реті берілді:

[N.A. s...]: Necmi Akyalçın. Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz. Eğiten kitap basımevi, Ankara, 2012.

[I.K. б...]: Ісмет Кеңесбаев «Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі» «Арыс». Алматы, 2007

Мәтіннен кейін тұрақты тіркесті мағынасын ашу үшін сұрақтар дайындалды.

Әңгімелер арқылы түрік және қазақ тілдеріндегі тұрақты сөз тіркестерін қолдануды үйрену мақсатында:

Тұрақты сөз тіркестерін контексте қалай қолданылғанын сөйлем арқылы көрсету үшін 4-5 сөйлемдік қысқа әңгімелер құрастырылды. Әңгімелердің құрастырылуында тұрақты сөз тіркестерінің мағынасын ашып көрсету мақсат етілді. Әңгіменің тұрақты сөз тіркесінің контекстегі мағынасымен тікелей байланыста құрастырылды.

Әр әңгіменің соңында, әңгімені түсінгенін тексеру үшін бірнеше сұрақ дайындалды. Бұл сұрақтар тіл үйренушінің аталған тұрақты сөз тіркесін өз тәжірибесінде қолдануға бағыттайтын, қолдануға жетелейтін сұрақтар қойылды. Мысалы, бұл тұрақты тіркесті өз өмір-тәжірибеңізде қалай қолданасыз?

Тұрақты сөз тіркесін мағыналық жақтан түсінуді көрнекіліктер қолдану:

- Тұрақты сөз тіркестері нақты түсінікті болуы үшін көрнекі (сурет, сызба сияқты) қолданылды.

Түрік және қазақ тіліндегі тұрақты сөз тіркестерінің суретті сөздігі екі тілді қатар үйренгісі келетіндерге түрік - қазақ тілінің сөз байлығын меңгеріп қана қоймай, екі мәдениетті тең үйрететін таптырмас қайнаркөз дерекқоры болады деп үміттенеміз.

ADIMINI DENK ATMAK/АЯҒЫН АҢДАП БАСУ

Adımını denk atmak: Bir olay veya kişi karşısında ölçülü davranmak.

Bir kimseyi "hareketlerine dikkat et" anlamında uyarmak için kullanılır. [N.A. s.47] (Біреуге "іс-әрекетіне байқап жаса" мағынасында ескерту үшін қолданылады).

Аяғын аңдап басу: сақ, абайлап жүру мағынасында айтылады. [І.К. 6.97]

ADIMINI DENK AT, ÖLÇÜLÜ DAVRAN

Ali yeni bir işe başlamıştı. Patronun, "Hatalarınızı affetmeyeceğim, herkes adımını denk atsın," sözlerini duyunca kendi kendine, "Adımlarını dikkatli atmalısın, Ali," diye uyarıda bulunmuştu.

Bir gün, iş yerinde büyük bir proje vardı ve herkes çok meşguldü. Ali iş arkadaşlarına yardım etmek için hızlıca hareket etmeye başladı, ancak bir hata yaparsa tüm projeyi tehlikeye atacağını biliyordu.

Bu yüzden dikkatli ve ölçülü davrandı. Sonunda, proje başarıyla tamamlandı.

Sorular:

Ali'nin patronu ona ne yapmasını söyledi?

Ali neden adımlarını dikkatli atmaya karar verdi?

Ali'nin adımlarını dikkatlice atması projeye nasıl yardımcı oldu?

АЯҒЫҢДЫ АҢДАП БАС, АБАЙЛАП ЖҮР

Ерлан жаңа жұмысқа кірді. Анасы оған «аяғыңды аңдап бас, абайлап жүр» деп ескертті. Адам баласы қателесем деп ойламайды. Кішкентай қателіктің өзі орны кейде орны толмас өкінішке ұрындырады.

Ерлан жұмысында басталып кеткен жобаға асығып, тез кірісіп кетті. Бір кезде анасының ескертуі есіне түсті. Бір қате жасаса, жобаны бүлдіретінін түсінді. Сондықтан ол аяғын аңдап басып, ойластырып іске кірісті. Ойлағанындай жоба сәтті аяқталды.

Сұрақтар:

Анасы Ерланға не үшін «аяғыңды аңдап бас» деп ескертті?

Ерлан неліктен абайлап жүру керек деп шешті?

Ерланның сақтығы жобаға қалай әсер етті?

AĞZINI SULANDIRMAK/АУЗЫНАН СУЫ АҚТЫ

Ағзını sulandırмак: қарşıдакинін өзенмесине, ону çok istemesine neden olmak/ (Басқа адамның оған таңдануына, қалауына себеп болу). [N.A. s.73]

Аузынан суы ақты:таңғалды, таңырқады қызықты. [I.K. 6.84]

AĞZINI SULANDIRMAK, ÇOK İSTEMEK

Bir aşçı, en lezzetli yemekleri yapma konusunda ün salmıştı. Herkes, onun yemeklerini tatmayı sabırsızlıkla beklerdi. Bir gün, bu aşçının yemeklerini deneme fırsatını yakaladım. Hemen yemeğin fotoğrafını çektim ve sosyal medyada paylaştım. Ardından, ağzını sulandırmak istediğim arkadaşlarıma gönderdim. Yemer, herkesin ağzını sulandırdı ve onlar da yemeği tatmak istedi.

Sorular:

Hikayede aşçının yemekleri neden bu kadar merak ediliyordu?

“Ағзını sulandıрмак” дейімі hikayede hangi durumla ilişkilendiriliyor?

Sizce bir şeyin başkaları tarafından istenmesini sağlamak için neler yapılabilir?

АУЗЫНАН СУЫ АҒЫП, ҚЫЗЫҚТЫ

Тамақты керемет жасайтыны аңыз болған бір әйгілі аспаз бар еді. Ол ең дәмді тағамдарды әзірлейтін. Бірде сәті түсіп, оның тамақтарынан дәм тату бұйырды. Дереву тамақтардың фотасын суретке түсіріп, әлеуметтік желіге жарияладым. Сосын, аузынан суы ағып, қызықсын деген достарыма жібердім. Тамақтың суретін көргендер тамсанып, жегілері келіп кетті.

Сұрақтар:

Әңгімеде аспаздың тағамдарына неге сонша қызықты?

“Аузынан суы ағып” тұрақты сөз тіркесі әңгімеде қандай жағдаймен байланыстырылған?

Сіз басқаларды қызықтыру үшін не істер едіңіз?

AĞZI AĞZINA KAVUŞMAMAK/AУЗЫ-АУЗЫНА ЖҰҚПАУ

“Ağzı ağzına kavuşmamak”:bir kimsenin çok mutlu bir olay yaşaması durumunda sevincini anlatır. (Қатты қуанғанын түсіндіру) [N.A. s.53]

«Аузы-аузына жұқпады»: жылдам тез сөйлеу [I.K. 6.80]

AĞZI AĞZINA KAVUŞMAMAK, ÇOK SEVINMEK

Bir gün, Ali'nin sınavdan yüksek not aldığını duyduğunda, sevinçten ne yapacağını şaşırdı. O kadar mutluydu ki, bu haberi sevinçten ağzı ağzına kavuşmadan anlattı. Ailesi de onun bu mutluluğuna çok sevindi.

Sorular:

“Ağzı ağzına kavuşmamak” deyimi bu hikâyede nasıl bir durumu ifade ediyor?

Siz en son hangi olayda böyle bir mutluluk yaşadınız?

AУЗЫ-АУЗЫНА ЖҰҚПАЙ, ТЕЗ СӨЙЛЕУ

Бір күні, мектепте әдебиет пәнінен пікірсайыс өтті. Оқушылар өз ойларын жеткізу үшін өте қызықты және жылдам сөйлеуі керек еді.

Жарыста сөйлегендер ойларын "аузы-аузына жұқпай!" айтып жатты.

Сұрақтар:

“Аузы-аузына жұқпады” тұрақты сөз тіркесі сөйлеушінің қалай сөйлегенін білдіреді?

Сіз пікірталас немесе пікірсайыс кезінде қалай сөйлейсіз?

AĞZI KULAKLARINA VARMAK/EKİ EZUİ EKİ ҚҰЛАҒЫНДА

“Ağzı kulaklarına varmak” Çok sevindiren bir olayı yaşamak. Sevinçli ve keyifli olmak. (Қуанышты оқиғаны бастан өткеру. Қатты қуану, көңілді болу) [N.A. s.54]

«Екі езуі екі құлағында» Өте көңілді, көңілі көтеріңкі, қуанышты, мәз мәйрам. [I.K. б. 201]

AĞZI KULAKLARINA VARMAK, ÇOK SEVINMEK

Ağzı kulaklarına varmak, çok sevinmek Adnan haftalardır beklediği iş görüşmesinden olumlu yanıt aldı. Sabah telefonu eline aldığı anda, müjdeli haberi görünce gözlerine inanamadı. Sevinçle ailesine koştı, haberi verirken mutluluktan adeta ağzı kulaklarına varıyordu. Herkes onun bu sevincini paylaştı ve evde büyük bir kutlama yapıldı. O an Ali, hayatta istediği en güzel haberi almıştı.

Sorular:

Adnan'ın bu kadar sevinmesine neden olan olay nedir?

ЕКІ ЕЗУІ ЕКІ ҚҰЛАҒЫНДА, ҚАТТЫ ҚУАНУ

Асқар оқуға қабылданғанын естігенде, екі езуі екі құлағына жетті.

Бұл қуанышты жаңалықты бәріне айтқысы келді. Ентігіп жүгіріп келген Асқарға көршісі “екі езуің екі құлағыңа жетіп” кетіпті ғой деді. “Оқуға түсіппін” деп, ары қарай жүгіре жөнелді.

Сұрақтар:

Асқар неге қуанды?

«Екі езуі екі құлағына жету» неге қуаныпты хабармен бірге айтылады?

AĞZINA KAYGAN KAPAMAK/AUZYNA QAKPAQ BOLDY

Ağzına kaygan kapamak: Bir kişinin konuşmasını engellemek, susmasını sağlamak veya söylemek istediklerini söyleyememesine neden olmak. (Біреудің сөйлеуіне кедергі жасау, айтқысы келгенін айтқызбау). ([N.A. s.58]

Аузына қақпақ болды: Еркін сөйлетпеді, тыйым салды, қақпалап көңілдегісін айтқызбады. [I.K. 6.83]

AĞZINA KAYGAN KAPAMAK, KONUŞMASINI ENGELLEMEK

Ahmet, bir toplantıda önemli bir konuya değinmek üzereydi. Fakat tam söz alacakken, patronu araya girip onun konuşmasını keserek konuyu değiştirdi. Ahmet, söylemek istediklerini dile getiremedi. Arkadaşları daha sonra, “Patron resmen senin ağzına kaygan kapadı,” dediler.

Sorular:

Ahmet'in hangi konuda konuşmak istediğini tahmin ediyorsunuz?

Patronun Ahmet'in konuşmasını kesmesi sizce neden önemliydi?

Sizin de böyle bir deneyiminiz oldu mu?

Olduysa nasıl hissettiniz?

AUZYNA QAKPAQ BOLU, ERKİN SÖYLETPEĐİ

Асқар жиналыста маңызды мәселе қозғамақшы болған. Бірақ енді сөйлейін дегенде, бастығы оның сөзін бөліп, әңгімені басқа жаққа бұрып жіберді. Асқар өз ойларын айта алмады. Кейін бұл оқиға туралы әртүрлі әңгіме естіген Асқар «е, жұрттың сөзіне қақпақ бола алмайсың, айта береді екен» деді.

Сұрақтар:

Асқар қандай тақырыпта сөйлегісі келгенін болжай аласыз ба?

Бастығы Асқардың сөзін неге бөліп жіберді деп ойлайсыз?

Неге жұрттың сөзіне қақпақ бола алмайсыз?

AKLI BAŞINDA/AҚЫЛ ТОҚТАТҚАН

Ақлы başında: Дүшүнerek usla бағдаşıp ve dengeli hareket edebilmek. (Ойлау арқылы ұтымды, салмақты әрекет ете білу). [N.A. s.69]

Ақыл тоқтатқан: Ержеткен, есейген. [I.K. 6.37]

AKLI BAŞINDA, MANTIKLI VE DENGELI

Elif arkadaşlarının ani ve aceleci kararlarına karşı her zaman daha sakin ve düşünceli yaklaşırdı. Bir gün, iş yerinde önemli bir kriz ortaya çıktı. Herkes panik içinde çözüm ararken, Elif soğukkanlılığını koruyarak en mantıklı yolu önerdi ve sorunu hızla çözdüler. Onun bu yaklaşımı sayesinde ekip arkadaşları, “Elif gerçekten akli başında biri,” dediler.

Sorular:

Elif'in bu sakin yaklaşımının ekibe nasıl bir katkısı oldu?

Ani durumlarda mantıklı düşünmenin önemini nasıl açıklarsınız?

Sizin de benzer bir durumda akli başında bir çözüm önerdiğiniz oldu mu?

AҚЫЛ ТОҚТАТҚАН, ЕРЖЕТКЕН, ЕСЕЙГЕН

Әлия жастайынан сабырлы, салмақты болатын. Бір күні үйдегілер бір нәрсеге келіспей, кикілжің болды да қалды. Әлия байсалды түрде бұл дауды шешуге шақырды. Оның бұл шешімі шынымен де ақыл тоқтатқан адамның әрекеті болды.

Сұрақтар:

Әлияның бұл шешімін қалай бағалайсыз?

Ақыл тоқтатқан адамның шешімдері қандай болады деп ойлайсыз?

Сіздің ойыңызша, ақыл тоқтатқан адам қандай адам?

AKLI ÇIKMAK/ЕСІ ШЫҒУ

Aklı çıkmak: Çok değer verdiği bir kimseye veya bir şeye zarar gelecek diye aşırı derecede korkmak, kaygılanmak. (Біреуге немесе өте маңызды нәрсеге зиян тиетінінен қатты қорқу. Шамадан тыс уайымдау). [N.A. s.70]

Есі шығу: 1. Асып- састы, берекесі кетті. 2. Жаны қысылды, қатты қорықты. [I.K. 6.218]

AKLI ÇIKMAK, AŞIRI KAYGI VE KORKU

Zeynep küçük kardeşini parka götördüğünde bir anlık dalgınlıkla onun gözden kaybolduğunu fark etti. Kalbi hızla çarpmaya başladı, etrafa bakındı ama kardeşini göremedi. O an Zeynep'in aklı başından gitti, aklı çıkmıştı adeta. Neyse ki birkaç dakika sonra kardeşini bir ağacın arkasında oynarken buldu. Bu kısa süre bile Zeynep'e çok uzun gelmişti.

Sorular:

Zeynep'in kardeşini bulana kadar hissettiği duyguları nasıl tanımlarsınız?
Sizin de çok sevdiğiniz biri veya bir şey için aşırı kaygılandığınız anlar oldu mu?
Bu tür durumlarda nasıl sakin kalabilirsiniz?

ЕСІ ШЫҒУ, ҚАТТЫ ҚОРҚУ

Гүлсім кіші інісін ойнауға аулаға шыққанда, жоғалтып алды. Әр жерді қарады, еш жерде жоқ. Гүлсімнің есі шығып кетті. Сөйтсе, інісі ойнап ағаштың артына тығылып қалыпты. Інісі ойнап істесе де, Гүлсім сол сәтте қорқып кеткен еді.

Сұрақтар:

Гүлсім неге қорқып кетті?
Өзіңіз де сондай жағдайға тап болып, қатты қорыққан кезіңіз болды ма?
Мұндай кезде не істер едіңіз?

ALIN TERİYLE KAZANMAK/МАҢДАЙ ТЕРІМЕН ТАПТЫ

“Алин териyle kazanmak” Para kazanmak ve mal mülk sahibi olmak için çalışmak anlamında kullanılır. [N.A. s.60]

“Маңдай терімен тапты”: аянбай еңбектенді.

ALIN TERIYLE KAZANMAK, ÇOK EMEK VEREREK KAZANMAK

Hasan küçük yaşlardan itibaren ailesine destek olmak için çeşitli işlerde çalıştı. Hayali, bir gün kendi işini kurmaktı. Yıllar boyunca biriktirdiği parayı dikkatli harcadı ve sonunda kendi dükkanını açmayı başardı. Arkadaşları onun başarısını kutlarken, Hasan gülümseyerek, "Bu işi, tamamen alin terimle kazandım," dedi.

Sorular:

Hasan'ın başarısının arkasındaki en büyük etken nedir?

Sizce alin teriyle kazanılan başarılar neden daha kıymetlidir?

Sizin de bu şekilde çaba sarf ederek ulaştığınız bir hedefiniz oldu mu?

МАҢДАЙ ТЕРІМЕН ТАБУ, ЕҢБЕКТЕНІП ЖҰМЫС ІСТЕУ

Бекболат жастайынан ауыр жұмыс істеп, өзінің отбасы үшін үнемі жанын салып еңбек етті. Оның арманы – жеке кәсібін ашу еді. Ол бірнеше жылдар бойы ақшасын жинап, ақыры шағын дүкен ашты. Достары оны құттықтап жатқанда, Бекболат күлімсіреп: «Бұл жетістік менің маңдай теріммен келді» деді.

Сұрақтар:

Бекболаттың жетістігіне не ықпал етті деп ойлайсыз?

Маңдай терімен келген жетістік неге құндырақ деп санайсыз?

Сіз де осындай қажырлы еңбек арқылы жеткен мақсатыңыз бар ма?

ALIN YAZISI/МАҢДАЙҒА ЖАЗДЫ

Алин yazısı: Kişi ne yapsa kaderini değiştiremez. Başına ne gelecektse gelir.

«Маңдайға жазды» Тағдыры осылай болды, бақталайына осы түсті, тағдырдың дегені.

[I.K. 6.508]

ALIN YAZISI, KADER

Алин yazısı, kader

Adnan genç yaşta çok yetenekli bir müzisyen oldu. Herkes onun büyük başarılarına imza atacağını biliyordu. Ancak bir gün, beklenmedik bir kaza sonucu parmaklarını yaraladı. Yıllarca süren çalışmalarının hepsi bir anda sona ermiş gibiydi. O da derin bir nefes alarak, “alın yazısı, benim için böyleymiş,” diyerek bu durumu kabullendi. Zamanla, yaşadığı zorlukları aşmayı öğrendi ve yeni bir müzik tarzı geliştirdi.

Sorular:

Hayatınızda “yazılı” olduğunu

düşündüğünüz olaylar neler?

Zorluklarla başa çıkma şekliniz nedir?

МАҢДАЙҒА ЖАЗЫЛҒАН, ТАҒДЫР

Айшаның ісі тағы жүрмеді. Бүкіл әрекеті далаға кеткендей, «маңдайға жазғаны осы» деп қалжыраған күй кешті. Сол кезде Нұрлан ұстаздың видеосы алдынан шыға қалды. Ол жерде сәтсіздіктер «маңдайға жазу» емес екенін ұқты. Мұны ұққаны жақсы болды. Жігерленіп алға ұмтылды.

Сұрақтар:

Сәтсіздіктерді «маңдайға жазылған» деп қарау неге дұрыс емес?

Өміріңізде қанша мүмкіндікті осылай жіберіп алдыңыз?

ARMUT PIŞ, AĞZIMA DÜŞ/АЛМА ПІС, АУЗЫМА ТҮС

Armut piş, ağızıma düş: Hiç yemek harcamadan, işler kendiliğinden veya birileri tarafından yapılmasını bekleyenler için söylenir. (Еш еңбек етпей, дайынға ортақ адамдарға айтылады. [N.A. s.93])

“Алма піс, аузыма түс”: дайын асқа тап болсақ дейтін жалқаулардың айтатын сөзі

ARMUT PIŞ, AĞZIMA DÜŞ, HAZIR OLAN ŞEYE KAVUŞAYIM

Adnan her zaman arkadaşlarından yardım istemeyi alışkanlık haline getirmişti. İşe gitmekten kaçınıyor, sürekli “Armut piş, ağızıma düş” diyerek başkalarının onun için her şeyi yapmasını bekliyordu. Arkadaşları ona sürekli yardım ederken, bir gün her şeyin ona kolay geleceğini düşündü. Ancak bir sabah, arkadaşları ona yardımcı olmayınca yalnız kaldı ve ne yapacağını bilemedi. Sonunda, kendi başına çalışmaya karar verdi ve zor da olsa iş buldu.

Sorular:

Hayatınızda başkalarından yardım almayı beklediğiniz anlar oldu mu?

Başkalarının yardımına güvenmek yerine kendi çabalarınızı nasıl artırabilirsiniz?

АЛМА ПІС, АУЗЫМА ТҮС, ДАЙЫН АСҚА ӘЗІР БОЛАТЫНДАР, ЖАЛҚАУ.

Гүлжан тамақ әзірлемеу үшін әрдайым дайын тағамдарды сатып алуды жөн көретін. Тамаққа жасауға уақыт пен күш жұмсағысы келмейтін. Ол әркез “Алма піс, аузыма түс” дегенді ұнататын. Бір күні үнемі бұлай жасаудың дұрыс емес екенін ұқты. Ләйла ойланып, өз-өзіне «неліктен ештеңе жасағым келмейді?» деп сұрады. Содан кейін ол өзіне мақсат қойды және тамақ дайындауды үйренуге бел буды.

Сұрақтар:

Дайын асқа қалай қарайсыз? Сіз үшін бұл ыңғайлы ма, әлде өзіңіз дайындағанды қалайсыз ба?

Жалқаулықпен қалай күресесіз?

АТЕŞ ALMAYA MI GELDİN/ОТ АЛА КЕЛГЕН КІСІДЕЙ

Ateş almaya mı geldin?: Bir yere gelip çok acele dönen insanlara, çok acele ettiklerini anımsatmak için söylenen bir söz. (Бір жерге келіп асыға –үсіге кері қайтқан адамдарға, қатты асығыс екендерін білдіретін сөз) [N.A. s.99]

“От ала келген кісідей”: асыға – үсіге жүрген адам туралы айтылады. [I.K. 6.559]

АТЕŞ ALMAYA MI GELDİN, ACELE DAVRANMAK

Acele girmesi ile çıkması bir olan Ayten'e Zehra “Ateş almaya mı geldin?” dedi. Çabuk yetişmem gerek bir iş var idi” diye çıktı gitti.

Sorular:

Ayten neden çabuk gitti?

Zehra onun acelesini niye benzetti?

ОТ АЛА КЕЛГЕН КІСІДЕЙ: АСЫҒЫС ЖҮРГЕН АДАМ

Зәуре көршісінің үйіне кіре салып, “кеттім” деді. Көршісі оған “не болды от ала келгендей” деді.

“Асығыс бір жерге үлгеруім керек еді” деп, шыға жөнелді.

Сұрақтар:

Зәуре неге асығып кетті?

Оның асығыс кету жағдайын көршісі неге ұқсатты?

AVUÇ ІЧІ KADAR/АЛАҚАННЫҢ АЯСЫНДАЙ

“Авуқ іші kadar”: Күчсүк ve дарісік yer . Аумағы тар, кішкентай жер. [N.A. s.105]

“Алақанның аясындай”: аумағы тар, кішкентай жер. [I.K. 6.39]

AVUÇ ІЧІ KADAR, KÜÇÜCÜK VE DARICIК YER

Ali, yaz tatilinde ailesiyle birlikte köyde bir ev kiralamak istedi. Fakat köydeki evlerin çoğu çok küçüktü. Sonunda, “avuқ іші kadar” bir ev buldular. İlk başta bu durum Ali’yi üzdü, çünkü geniş bir alan bekliyordu. Ancak, ailecek bu küçük evde zaman geçirmeye başladıklarında, sıcak sohbetler ve oyunlar ile dolu anılar biriktirdiler. Ali, küçücük bir yerde bile mutluluğun bulunabileceğini fark etti.

Sorular:

Kendi hayatınızda “avuқ іші kadar” bir yerin size mutluluk getirdiği anlar oldu mu?

Küçük alanlarda nasıl daha fazla keyif alırsınız?

АЛАҚАННЫҢ АЯСЫНДАЙ, АУМАҒЫ ТАР, КІШКЕНТАЙ ЖЕР.

Аян ауылда демалуды ұйғарды, бірақ жер бар болғаны “алақанның аясындай” кішкентай болды. Басында оның көңілі түсті, бірақ бір күні осы кішкентай жерде достарымен пикник ұйымдастырды. Олар тамақ пісіріп, ойындар ойнады. Аян кішкентай жерде де жақсы уақыт өткізуге болатынын түсінді. Кішкентай алаңда болу достықтың қадірін арттырды.

Сұрақтар:

“Алақанның аясындай” жер дегенде сіздің ойыңызға не елестеді?

Кішкентай жерде достармен уақыт өткізудің қандай жақсы жерлері бар?

АҢАҒЫНІ ҮОРҒАНЫНА ГӨРЕ ҮЗАТМАҚ/ КӨРПЕҢЕ ҚАРАЙ КӨСІЛ

Аууґ іҗі кадар:Күҗүсүк ве ґарыкык yer . Аумағы тар, кішкентай жер. [N.A. s.105]

Алақанның аясындай: аумағы тар, кішкентай жер. [I.K. б.39]

АҢАҒЫНІ ҮОРҒАНЫНА ГӨРЕ ҮЗАТМАҚ, ОЛАНАКЛАРА ГӨРЕ HАРЕКЕТ ЕТМЕК

Zeynep, yeni bir telefon almak istedi. Ancak bütçesi oldukça kısıtlıydı. Herkes en yeni modelleri alırken, Zeynep eski telefonunu kullanmaya devam etmeyi tercih etti. Annesi ona, “Ayağını yorganına göre uzatmak daha sonra faydasını kendin göreceğin tutum” dedi. Zeynep, bu sözünü dikkate alarak harcamalarını gözden geçirdi ve tasarruf etmeye karar verdi. Zamanla, istediği telefona ulaşmak için plan yapmayı öğrendi.

Sorular:

Harcamalarınızı planlamakta zorlandığınız anlar oldu mu?

“Ayağını yorganına göre uzatmak” deyimini sizin için ne ifade ediyor?

КӨРПЕҢЕ ҚАРАЙ КӨСІЛ: ӘЛІҢЕ, ШАМА-ШАРҚЫҢА ҚАРАЙ ӘРЕКЕТ ҚЫЛ

Ерлан, жазғы демалысында достарымен саяхатқа шығуды армандады. Бірақ оның шет елге шығуға ақшасы жетпейтін еді. Анасы “көрпеңе қарай көсілсең, пайдасын кейін өзің көресің” деді. Ойланып қалған Ерлан өз шығындарын азайтуға шешім қабылдады. Сұрақтар:

Шығындарыңызды жоспарлауда қандай қиындықтарға тап болдыңыз?

“Көрпеңе қарай көсіл” деген сөзді қалай түсіндіресіз?

АҢҒЫНЫ БАСТЫҒЫ ЖЕРДЕ ОТ БІТМЕМЕК/ ЖҮРГЕН ЖЕРІНЕ ШӨП ШЫҚПАЙДЫ

Аңғынын бастығы жерде от бітmemek: Бір кімсенін гиттігі her yere kötü bir şey olması (Барған жерінің бәрінде жамандық жасау) [N.A. s.113]

«Жүрген жеріне шөп шықпайды» 1. Қарғыс. Ісің өрге баспасын, жолың болмасын деген мағынада. 2. Жүрген жерін шулатып жүретін адам. [I.K. 6.277]

АҢҒЫНЫ БАСТЫҒЫ ЖЕРДЕ ОТ БІТМЕМЕК, БІР КІМСЕНІН ГІТТІГІ HER YERDE KÖTÜ BİR ŞEY OLMASI

Biri hakkında insanların “aңғынын бастығы жерде от бітmez”dediğinde, o insanın davranışları ve kişiliği hakkında değerlendirmе yapması icab eder. Her gittiği yerde olumsuz olayların olması tesadüf müydü, yoksa onun zihninde mi? Bu soruları sormaya başlaması lazım ve olayları daha olumlu bir gözle değerlendirmeye karar vermeli.

Sorular:

Hayatınızda “aңғынын бастығы жерде от бітmez” diye konuşulan birisi var mıydı, deneyimlerinizi paylaşabilir misiniz?

Eğer böyle birisi var ise o nasıl biri idi?

ЖҮРГЕН ЖЕРІНЕ ШӨП ШЫҚПАСЫН, БАРҒАН ЖЕРІНІН БӘРІНДЕ ЖАМАНДЫҚ ЖАСАУ

Дәулет өзі туралы олардың “Жүрген жеріне шөп шықпасын!” дегенін естіп қалды. Бұл сөздер оның жүрегін қарс айырды. Ойлана бастады. Мінез-құлқы, істеген істеріне есеп бере бастады.

Сұрақтар:

“Жүрген жеріне шөп шықпасын!” деген сөздің мағынасын қалай түсіндіретін едіңіз?

Біреу жайлы «жүрген жеріне шөп шықпайды» деген сөзді естідіңіз бе?

Егер, естісеңіз ол қандай адам еді?

АЙНИ GEMİDE BULUNMAK/КЕМЕДЕГІНІҢ ЖАНЫ БІР

“Аynı gemide bulunmak”: Aynı çıkarlar uęruna uęrař veren kimseler için kullanılır. (Mўдделері ортақ адамдар үшін қолданылады.) [N.A. s.118]

“Кемедегінің жаны бір”: мўдделері ортақ адамдар үшін қолданылады.

АЙНИ GEMİDE BULUNMAK, АЙНИ ІКАРЛАР UęRUNA UęRAř VERENLER

Mert ve arkadaşları, bir sosyal sorumluluk projesi için bir araya geldiler. Her biri kendi yeteneklerini ve kaynaklarını kullanarak projeyi gerçekleřtirmeye çalıřıyordu. Bir gўn Mert, “Biz burada aynı gemide bulunuyoruz” dedi. Bu sўz, hepsinin ortak hedefler uęruna çalıřtıęını hatırlattı. Birlikte daha gўclўydўler ve destekleri sayesinde projenin bařarılı olacaęına inandılar. Bu deneyim, dostluklarını daha da pekiřtirdi.

Sorular:

Hayatınızda “aynı gemide bulunmak” durumunu hissettięiniz anlar oldu mu?

Ortak hedeflere ulařmak için birlikte çalıřmanın ўnemi nedir?

КЕМЕДЕГІНІҢ ЖАНЫ БІР, MўДДЕЛЕРІ ОРТАҚТАР

Алия мен Сәуле екi апта бойы бір жұмыс істеді. Алия досына қарап: “Кемедегінің жаны бір, біз бір мақсатта жұмыс істеп жатырмыз” деді. Олар осыны түсінгенде, бір-бірін қолдап, жетістікке жетуге тырысты. Бұл олардың достығының нығаюына септігін тигізді.

Сұрақтар:

Сіздің “кемедегінің жаны бір” деп іске кіріскен кезіңіз болды ма?

Ортақ мақсаттарға жету үшін бір командада жұмыс істеген тәжірибеңіз туралы айтып беріңіз.

AVUCUNDA TUTMAK/АЛАҚАНЫНДА ҰСТАУ

“Avucunda tutmak”: Bir kimseyi istediği biçimde yönetmek, ona her istediğini yaptırmak. Sahip olabilmek. (Біреуді өз қалағанынша басқару, айтқанын істету. Қожайын болу.) [N.A. s.104]

“Қолында ойнату”: біреуді өз қалағанынша басқару, айтқанын істету.

AVUCUNDA TUTMAK, ISTEDIĞİ BİÇİMDE YÖNETMEK

Aman iş yerinde yöneticisi tarafından çok sevilen bir çalışan oldu. Yöneticisi, ona istediği zaman borç para veriyordu. O şimdi eskisi gibi istediği zaman iş yerinden çıkamıyor ve başka yere de gidemiyordu. “Artık onu yöneticisi avucunda tutuyordu, hürriyetini de kaybetmişti”

Sorular:

Aman'ı yöneticisi nasıl avucunda tutuyordu?

Siz hürriyeti nasıl tanımlar idiniz?

АЛАҚАНЫНДА ҰСТАУ, ӨЗ ҚАЛАҒАНЫН ІСТЕТУ

Айгүл әрқашан өз достарын өз мүддесіне пайдаланып жүрді. Бір күні бір досынан «Айгүл сендерді қолында ойнатып жүр ғой» деп қалғанын естіді. Бұл сөздерге ойланып қалды.

Сұрақтар:

Басқалармен қарым-қатынасыңызда қаншалықты шынайысыз?

Біреуді басқару үшін қандай әдістерді қолданасыз, және бұл сіздің моральдық құндылықтарыңызбен үйлесімді ме?

АТЕŞ ALMAYA MI GELDİN/ОТ АЛА КЕЛГЕН КІСІДЕЙ

“Атеş almaya mı geldin?”:Bir yere gelip çok acele dönen insanlara, çok acele ettiklerini anımsatmak için söylenen bir söz. (Бір жерге келіп асыға –үсіре кері қайтқан адамдарға, қатты асығыс екендерін білдіретін сөз) [N.A. s.99]

“От ала келген кісідей”: асыға – үсіре жүрген адам туралы айтылады. [I.K. 6.559]

АТЕŞ ALMAYA MI GELDİN, ACELE DAVRANMAK

Acele girmesi ile çıkması bir olan Ayten'e Zehra “Атеş almaya mı geldin?” dedi. Çabuk yetişmem gerek bir iş var idi” diye çıktı gitti.

Sorular:

Ayten neden çabuk gitti?

Zehra onun acelesini niye benzetti?

ОТ АЛА КЕЛГЕН КІСІДЕЙ, АСЫҒЫС ЖҮРГЕН АДАМ

Зәуре көршісінің үйіне кіре салып, “кеттім” деді. Көршісі оған “не болды от ала келгендей” деді
“Асығыс бір жерге үлгеруім керек еді” деп, шыға жөнелді.

Сұрақтар:Зәуре неге асығып кетті?

Оның асығыс кету жағдайын көршісі неге ұқсатты?

BAŞINI ALAMAMAK/ БАС АЛМАДЫ

“Baş/başını alamamak”: içinde bulunduğu uğraştırıcı durumdan yakasını kurtaramamak. Özgür rahat olamamak. (İstеп жатқан жұмысынан басын көтере алмады. Өзін еркін жайлы сезіне алмады) [N.A. s.130]

“Бас алмады”: бас көтермей істеді. [I.K. 6.118]

**BAŞ/BAŞINI ALAMAMAK,
ÖZGÜR, RAHAT OLAMAMAK.**

Selin, üniversiteye hazırlık sürecinde sürekli ders çalışıyordu. O kadar yoğunlaşmıştı ki, “Başını alamamak” durumu içindeydi. Arkadaşları sinemaya gitmek için onu davet etseler de Selin, dersleri yüzünden dışarı çıkamamıştı. Bu durum, hem stresine hem de ruh haline olumsuz yansırıyordu. Sonunda, bir gün, biraz ara vermeye karar verdi. Rahatlamak ve zihnini boşaltmak için dışarı çıktı. Biraz yürüyüş yaptıktan sonra, yeniden ders çalışmaya döndüğünde çok daha verimli olduğunu fark etti.

Sorular:

Hayatınızda “başını alamamak” durumunu yaşadığınız anlar oldu mu? Nasıl başa çıktınız?

Başını alamadan çalışmak ne kadar verimlidir:

**БАС АЛМАДЫ, ТОҚТАМАЙ,
ДЕМ АЛМАЙ ІСТЕДІ**

Дана жұмысында көп жобалармен айналысып, ешқандай бос уақыты болмады. Ол “бас алмады. Досы оған: “Сен демалу керексің!” деді. Біраз уақыттан кейін қатты шаршағанын сезінді. Бұл іс осылай жалғаса берсе, денсаулығына қауіпті екенін сезді.

Сұрақтар:

“Бас алмады” дегенде не туралы айтқысы келеді?

Жұмыста демалыссыз істеудің қандай салдарлары болуы мүмкін?

BAŞI AĞIRMAK/БАС АУЫРТТЫ

“Başı ağırmaq”: Bir işten dolayı sorumlu durumuna düşmek. Sıkıntı yaşamak. (Бір нәрсеге жауапты болу. Мазасыздану.) [N.A. s.132]

“Бас ауыртты”: ығырын шығарды, мезі етті, мазасын қашырды. [I.K. 6.119]

BAŞI AĞIRMAK, SIKINTI YAŞAMAK.

Ali bir proje lideri olarak göreve başladı. Projenin tüm detaylarını organize etmek onun sorumluluğundaydı. Ancak işler beklediği gibi gitmedi ve birçok sorun ortaya çıktı. Ali, bu durumdan dolayı “başı ağrımayla” başladı; sıkıntı ve stres altında kaldı. Sonunda, arkadaşlarından yardım istemeye karar verdi. Birlikte çalışarak projeyi zamanında tamamladılar. Bu deneyim, Ali'ye sorumluluk almanın ve gerektiğinde destek istemenin önemini öğretti.

Sorular:

Hayatınızda “başı ağırmaq” durumunu yaşadığınız anlar oldu mu? Nasıl başa çıktınız?

Sorumluluk alırken hangi durumlarda kendinizi zorlanmış hissettiniz?

БАС АЛМАДЫ, ТОҚТАМАЙ, ДЕМ АЛМАЙ ІСТЕДІ

Баян жұмыста жаңа жобаға қатысып, оған үлкен талаптар қойылды. Күн сайын жұмыс көлемі артып, досы Нұрсұлтан оған: “Сенің басыңды ауыртып жатыр ма!” деп сұрады. Баян бұл сөздерге күлді, бірақ шын мәнінде ол жобадан шаршады. Жұмысында біраз болса да, тыныштық табу үшін, демалу және стресстен арылу қажет екенін түсінді.

Сұрақтар:

“Бас ауыртты” деген сезімді қай кезде сезіндіңіз?

Стресстік жағдайларда қалай демалуға тырысасыз?

BAŞI GÖGE ERMEK/ TƏBECİ KÖKKE ЖЕТТІ

“Başı göge ermek”/değmek: Çok büyük bir aşama kaydederek yükselmek. Çok sevinip böbürlenmek. (Белестерді бағындырып, биікке көтерілу. Қатты қуанып, мақтану.) [N.A. s.132]

“Төбесі көкке жетті”/төбесі көкке екі - ақ елі жетпеді: қатты қуанды, шаттанды, қуанышын тасытты. [I.K. б. 687]

BAŞI GÖGE ERMEK/DEĞMEK, ÇOK SEVINIP BÖBÜRLENMEK.

Zeynep, yıllarca çalıştıktan sonra hayalindeki iş pozisyonuna terfi etti. Yeni görevine geçmeden önce büyük bir kutlama yaptı. Arkadaşları ve ailesi onun başarısını kutlarken Zeynep, “Başı göge erdi” diyerek mutluluğunu ifade etti. Bu terfi, onun hayatında önemli bir dönüm noktasıydı ve Zeynep, bu başarıdan dolayı gururluydu. Ancak, aynı zamanda yeni sorumlulukların da geldiğini biliyordu.

Sorular:

Hayatınızda “başı göge ermek” durumunu yaşadığınız anlar oldu mu? Bu deneyim sizi nasıl hissettirdi?

Başarılarınızı kutlarken neler yapmayı seviyorsunuz?

TƏBECİ KÖKKE ЖЕТТІ/ TƏBECİ KÖKKE EKİ-AQ ELİ ЖЕТПЕДІ, ҚАТТЫ ҚУАНДЫ,

Асқар, университетті үздік дипломмен бітіргенде, оның қуанышында шек болмады. Достары мен туыстары оның жетістігін тойлауға жиналды. Асқардың “төбесі көкке жетті”.

Сұрақтар:

“Төбесі көкке жетті” сезімі қай кезде сезіледі?

Қуанышыңызды достарыңызбен бөліскенде қандай күйде болдыңыз?

BAŞINI BAĞLAMAK/БАСЫ БАЙЛАНДЫ

“Başını bağlamak”: Nişanlamak veya evlendirmek” (Айттыру немесе үйлендіру) [N.A. s.136]

“Басы байланды” (бос емес): 1. Айттырып, құда боп қойды; жігіті бар. 2. Еріксіз болды, мәжбүр болды. [I.K. б. 125]

BAŞINI BAĞLAMAK, NİŞANLAMAK VEYA EVLENDİRMEK

Tuva uzun zamandır birlikte olduğu sevgiliyle evlenmeye karar verdi. Aileleri de bu durumu onayladı ve Ayşe “başını bağladı” dedi. Düğün hazırlıkları çok heyecanlıydı. Tüm sevdikleri etrafında olacak ve bu özel günde mutluluğunu paylaşacaklardı. Ayşe, başını bağlamanın sadece bir başlangıç değil, aynı zamanda yeni bir hayatın kapılarını araladığını biliyordu.

Sorular:

Nişan veya evlilik kararını verirken hissettikleriniz nelerdir?

“Başını bağlamak” ifadesi sizin için ne anlama geliyor?

БАСЫ БАЙЛАНДЫ, БОС ЕМЕС

Бақытты айттырып қойған соң, енді оның басы бос емес еді. Бақыт өзіне жақсы серік тапты. Алайда, ол сонымен қатар, бұрынғыдай “бос емес” екенін түсінді, яғни, жауапкершіліктер де қосылған еді.

Сұрақтар:

“Басы байланды” сезімін қалай түсінесіз?

«Басы бос» болмау қандай сезім?

BAŞINA DEVLET / CENNET/ TALİH KUŞU KONMAK/ БАҚ ҚҰСЫ ҚОНДЫ

“Başına devlet”/cennet/talih kuşu konmak: Bir anda büyük güç ve olanaklara kavuşmak. (Бір сәтте үлкен күш пен мүмкіндікке ие болу) [N.A. s.133]

«Бақ қонды». Бақ құсы қонды. Басына қыдыр дарыды» Дәулет бітті, атақ-дәрежесі артты. [I.K. б. 112]

BAŞINA DEVLET KUŞU KONMAK, BİR ANDA BÜYÜK GÜÇ VE OLANAKLARA KAVUŞMAK.

Faruh, bir gün iş yerinde beklenmedik bir terfi aldı. Daha önce hayal bile edemediği bir pozisyona yükseldi. Tüm ekibi onu tebrik ederken, Elif'in “Başına talih kuşu kondu” diye düşündü. Bu terfi ile birlikte Elif, hem maddi hem de manevi olarak yeni fırsatlar elde etti. Artık daha fazla sorumluluğu vardı, ama aynı zamanda kariyerinde önemli bir aşamaya geçtiğini biliyordu.

Sorular:

Hayatınızda “başına talih kuşu konmak” durumunu yaşadığınız anlar oldu mu? Bu durumu nasıl değerlendirdiniz?
Beklenmedik bir fırsatla karşılaştığınızda nasıl bir tutum sergiliyorsunuz?

БАҚ ҚОНДЫ, ДӘУЛЕТ БІТТІ, АТАҚ-ДӘРЕЖЕСІ АРТТЫ

Нұрсұлтан, өзінің бизнесінде табысты келісім-шартқа қол қойды. Бұл келісім, оның өмірінде жаңа мүмкіндіктерге жол ашты. Достары оған: “Бақ құсы қонды” деп қуанды. Нұрсұлтан, алған дәрежесі мен қол жеткізген жетістіктері үшін мақтанды. Ол бұл жетістіктің тек еңбекпен ғана емес, сонымен қатар сәттілікпен де келгенін түсінді.

Сұрақтар:

“Бақ қонды” дегенде, сіздің ойыңызда не пайда болады?
Сәттілік сіздің өміріңізде қалай көрінеді? Жетістіктеріңізді атап өттіңіз бе?

BAŞINI/BAŞ KALDIRAMAMAK/БАС КӨТЕРЕ АЛМАДЫ

“Başını/baş kaldıramamak”: Durup dinlenemeden çalışmak, zaman bulamamak. İsyan, itiraz edememek. (Демалмастан жұмыс істеу, уақыт таба алмау. Қарсыласа алмау.) [N.A. s.137]

“Бас көтере алмады”: қарсыласа алмады; Қарсы күреске шыға алмады. [I.K. б. 121]

BAŞ KALDIRAMAMAK, İSYAN, İTIRAZ EDEMEMEK

Faruh yoğun bir iş dönemine girmişti. Projeler üst üste gelince, hiçbir fırsatta durup dinlenemedi. Her gün sabah erkenden işe gidiyor, akşam geç saatlere kadar çalışıyordu. “Başını kaldıramadı” derken, kendine zaman ayıramadığını düşündü. Bu durum, hem fiziksel hem de zihinsel olarak onu yıpratıyordu. Nihayet, bir gün bitkin bir halde eve döndüğünde, bu tempoyu sürdürmenin sağlığına zarar verdiğini fark etti.

Sorular:

Hayatınızda “baş kaldırmadan” çalıştığınız anlar oldu mu? Bu durumla nasıl başa çıktınız?

Yoğun çalışma dönemlerinde kendinize nasıl zaman ayırıyorsunuz?

БАС КӨТЕРЕ АЛМАДЫ, ҚАРСЫЛАСА АЛМАДЫ

Сұлтан мектепте үлкен бір жобаға жауапты болды. Жұмысы өте көп еді, бірақ әрқашан өзінің талаптарына сәйкес әрекет етуге тырысты. Алайда, оған өте көп талаптар қойылды. Сұлтан “бас көтере алмады, өз пікірін білдіре алмады.

Сұрақтар:

“Бас көтере алмау” қандай сезім?

Көп жұмысыңыз болғанда уақытты қалай пайдаланасыз?

БІЙІҒІНІ БАЛТА KESMEMЕК/МҰРТЫН БАЛТА КЕСПЕЙДІ

“Біуіғіні балта кесмемек”: Saygıdeğер, güçlü, kudretli kimselerin durumunu anlatmak için söylenir. (Сыйлы, құдіретті, дүниесі түгел адамдардың жағдайын білдіреді.) [N.A. s.146] «Мұртын балта кеспейді». (шаппайды)» Әзіл. Ісі орнықты, шаруасы сай, дүниесі түгел. [I.K. 6. 523]

БІЙІҒІНІ БАЛТА KESMEMЕК, SAYGIDEĞER, GÜÇLÜ

Bir kişiye "Bıyıklarını балта кесmez" demek, o kişinin sadece fiziki güçlü değil, otoriteli tanıdıkları ve çevresi olduğunu ifade eder. Bıyık, geleneksel olarak erkeklik ve güç simgesi, балта ise keskin ve güçlü bir araçtır. Deyimde, bıyıkların балта gibi güçlü bir şeyle bile kesilemeyeceği vurgusu, kişinin zorluklar karşısında kendisi de güçlü, destek alabilecek çevresi de güçlü anlamına gelir.

Sorular:

«Maddi durumu iyi, çevresi de var insan için "Біуіғіні балта кесмемек" diye deyim neden kullanılır?

"Біуіғіні балта кесмемек" ifadesi sizin için ne anlama geliyor?

МҰРТЫН БАЛТА KЕСПЕЙДІ (ШАППАЙДЫ), ДҮНИЕCІ ТҮГЕЛ.

Асан ақсақал ауылдағы ең сыйлы кісі. Кезінде үлкен қызметте болған, мықты таныстары да бар. Балаларын да күшті жерлерде оқытып, жоғары жаққа орналастырып қойған. Ол кісі туралы ауыл тұрғындары, қартайса да, "мұртын балта кеспейді" деп айтатын.

Сұрақтар:

Сіз үшін "мұртын балта кеспейді" деген сөздердің мағынасы қандай?

Қандай адамның мұртын балта кеспейді?

BİNDİĞİ DALI KESMEK/СУ ІШКЕН ҚҰДЫҚҚА ТҮКІРМЕ

“Bindiği dalı kesmek”: Bir kişinin kendisi için son derece yararlı olan olanakları yine kendisinin yok etmesi, ona zarar vermesi durumlarını anlatmak için söylenir. (Біреудің өзі үшін пайдалы болатын мүмкіндіктерін өзі жоқ қылу, оған жамандық жасау) [N.A. s.149]
“Су ішкен құдыққа түкірме”: жақсылыққа жамандық істеме. [I.K. 6.634]

OTURDUĞU DALI KESMEK, KENDISI İÇİN YARARLI OLAN OLANAKLARI YİNE KENDISİNİN YOK ETMESİ.

Mehmet başarılı bir iş insanıydı ve birçok kişi onunla iş yapmayı hayal ediyordu. Ancak bir gün, kendi şirketinde çalışan bir arkadaşıyla yaptığı bir tartışma sonucunda, öfkeyle önemli bir projeyi iptal etti. Biraz zaman geçtiğinde kendi elleri ile bindiği dalı kestiğini anladı. Artık olmuş ve ölmüşe çare yoktu.

Sorular:

Hayatınızda “bindiği dalı kesmişim”dediğiniz oldu mu? Pişmanlık fayda verdi mi?

«Kendinize zarar vermemek için eleştirel düşün» tavsiyesini nasıl buluyorsunuz?

СУ ІШКЕН ҚҰДЫҚҚА ТҮКІРМЕ, ЖАҚСЫЛЫҚҚА ЖАМАНДЫҚ ІСТЕМЕ

Жақсылықтың жақсылық екенін өзі жақсы адам ғана біле алады. Өзі жаман адамға жақсылық жасасаң да, «су ішкен құдығына» түкіріп кете салады. Жақсылықты білу де -жақсы қасиет, көркем мінез.

Сұрақтар:

“Су ішкен құдыққа түкірме” деген сөздің түбінде жатқан психология не деп ойлайсыз?

«Жақсылық жасау» деген не?

BİR AYAĞI KIYIDA, BİR AYAĞI KUYUDA/БІР АЯҒЫ КӨРДЕ, БІР АЯҒЫ ЖЕРДЕ

“Bir ayağı kıyıda, bir ayağı kuyuda”:Ölümü çok yakın; yaşamı güvende değil anlamlarında söylenir.(Өлер шағы жақындаған; өміріне қауіп төнген жағдайларда қолданылады.) [N.A. s.151]

“Бір аяғы көрде, бір аяғы жерде”:Жасы ұлғайған, өмір мен өлімнің арасында; Кәрі қойдың жасындай ғана жасы қалған. [I.K. б.170]

BİR AYAĞI KIYIDA, BİR AYAĞI KUYUDA, YAŞAMI GÜVENDE DEĞİL

Dursun bir gün, akşam yemeği sırasında çocuklarına “Bir ayağım kıyıda, bir ayağım kuyuda” diye konuşmasını başladı. Dursun dedenin bu dedikleri çocuklarını çok düşündürmüştü. Durumu çok ciddiye almaya karak verdi.

Sorular:

Büyükler neden “bir ayağım kıyıda, bir ayağı kuyuda” diye konuşur?

İnsan ne zaman çleceğini bilebilir mi?

БІР АЯҒЫ КӨРДЕ, БІР АЯҒЫ ЖЕРДЕ, ЖАСЫ ҰЛҒАЙҒАН

Қази ата бір күні бала-шағасымен әңгімесін “бір аяғым көрде, бір аяғым жерде” деп бастады. Бұл сөздер бала-шағасын ойландырып тастаған сықылды...Ауыр бір үнсіздік жайлады.

Сұрақтар:

Кәрі кісілер неге “бір аяғым көрде, бір аяғым жерде” деген сөзді көп қолданады?

«Қарттар-қазына» деген сөзді қалай түсіндіресіз?

BİR DERİ BİR KEMİK KALMAK/ ҚҰ СҮЙЕГІ ҚАЛЫПТЫ

“Bir deri bir kemik kalmak”: Çok zayıflamak. (Қатты арықтау.) [N.A. s.153]

“Қу сүйек”: қаусаған дәрменсіз адам туралы айтылады.[I.K. 6.462]

BİR DERİ BİR KEMİK KALMAK, ÇOK ZAYIFLAMAK

Nesrin son zamanlarda “Bir deri bir kemik kalmışsın!” sözünü sık duymaya başladı. İlk duyduğunda oralı olmamıştı. Bugün aynaya baktığında çok zayıfladığını kendisi de fark etti. Kendisi hakkında daha duyarlı olmak gerekliliğini düşündü.

Sorular:

“Bir deri bir kemik kalmış”birisini görseniz ne düşünürsünüz?

Sağlıklı bir yaşam sürdürmek için nelere dikkat edersin?

ҚҰ СҮЙЕГІ ҚАЛЫПТЫ, ҚАУТИҒАН ДӘРМЕНСІЗ ЖАН

Гүлжан көп ауырды, беті бері қарағанда “қу сүйегі қалды». Орнында бар оңалар деген рас екен, ауруынан айыға басталғанда-ақ, бетіне қан жүріп, жағдайы жақсарып кетті.

Сұрақтар:

“Қу сүйегі”қалған біреуді көрсеңіз не ойлайсыз?

«Қу сүйегің қалыпты» ғой деп бетке айтан дұрыс па?

БІР KУЛАĞИИДИИ ГІРІП /ÖTEKИИДИИ ÇIKMAK БІР ҚҰЛАҒЫИИИИ КІРІП, ЕКІИШІСИИИИ ШЫҒУ

“Bir kulağıидии гиріп bir/öbür/öteki kulağıидии çıkmaк”: söylenenlere dikkat etmemek, önemseyerek dinlememek.(Айтылғандарға мән бермеу, мұқият тыңдамау.) [N.A. s.155]

“Бір құлағыиан кіріп, екінші құлағыиан шығу”: айтылғандарға мән бермеу, мұқият тыңдамау.

BIR KУЛАĞИИДИИ ГІРІП ÖBÜR KУЛАĞИИДИИ ÇIKMAK, DINLEMEMEK

Kezban patronunun dediklerini dinlememişti. Şimdi patronunun dediklerinin "Bir kulağıидии гиріп öbür kulağıидии çıktıғиға" pişman oldu. Çünkü bazı önemli değışiklikleri kaçırmıştı. Kimden sorsa. Yanıt alamadı.

Sorular:

“Bir kulağıидии гиріп bir öbür kulağıидии çıkmaк” durumunun ne gibi zararı olabilir?

Dikkat toplamak için hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?

БІР ҚҰЛАҒЫИИИИ КІРІП, ЕКІИШІ ҚҰЛАҒЫИИИИ ШЫҒУ, МӘИИИИИИИИ

Мұғалімінің айтқандары Айсұлудың “бір құлағыиан кіріп, екінші құлағыиан шығып” кететін. Сынақ күні тақалғанда, Айсұлу түсінбеген сұрақтарды әркімнен бір сұрады. Айсұлудың айтқандары сыныптастарыиың «бір құлағыиан кіріп, бір құлағыиан шығып жатты» Айсұлу қай жерде қате жібергенін түсінді.

Сұрақтар:

Айтқандарың тыңдағандардың “бір құлағыиан кіріп, екінші құлағыиан шықпас” үшін не істеу керек?

Достар, үлкендердің айтқандарын қай кезде қалай тыңдайсыз?

BİR TAŞLA/OKLA İKİ KUŞ VURMAK”/BİR ОҚПЕН ЕКІ ҚОЯН АТТЫ

“Bir taşla /okla iki kuş vurmak”: Bir eylemle, işe yarar birden çok en az iki sonuç elde etmek. (Бір әрекетпен бірден екі шаруа бітіру) [N.A. s.156]

«Бір оқпен екі қоян атты»: жолы бола кетті, бірден екі шаруаны бітірді. [I.K. 6.203]

BİR TAŞLA İKİ KUŞ VURMAK: BİR EYLEMLE, İŞE YARAR BİRDEN ÇOK SONUÇ ELDE ETMEK

Necat yaz tatilinde hem çalışıp para kazanmak hem de yeni bir şeyler öğrenmek istiyordu. Bir arkadaşının önerisiyle bir yaz kursuna katıldı ve orada hem iş deneyimi kazandı hem de yeni beceriler edindi. Bu sayede, “bir taşla iki kuş vurmuş oldu” ve tatilini verimli bir şekilde geçirdi.

Sorular:

“Bir taşla iki kuş vurduğunuz” durum oldu mu?

Hedeflerinize ulaşmak için birden fazla sonuç elde etmeyi nasıl planlıyorsunuz

BİR ОҚПЕН ЕКІ ҚОЯН ӨЛТІРУ, БІРДЕН ЕКІ ШАРУАНЫ БІТІРДІ

Бағдат жазғы демалыста шет елге демалуға шықты. Саяхаттаған кезде, ол жақтан арзанырақ зат ала келді. Ол заттарды қымбатқа сатып, біраз пайда да тапты. Осылайша, Бағдат екі қоянды бір оқпен атты. Саяхатқа да шықты, сауда да жасады.

Сұрақтар:

Бір оқпен екі қоян атып алған кезіңіз болды ма?

Бірнеше істі бірден жасау үшін қандай жоспар құру керек?

BİR YAKADAN BAŞ ÇIKARMAK/БІР ЖАҒАДАН БАС, БІР ЖЕҢНЕН ҚОЛ ШЫҒАРДЫ

“Bir yakadan baş çıkarmak”: Bir çatı altında dirlik ve düzenlik içinde yaşamak.(Bir шатырдың астында, тату тәтті өмір сүру. [N.A. s.157]

«Бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығарды»: бірікті, ұйымдасты, ауыз бірлік жасады. [I.K. 6.173]

BİR YAKADAN BAŞ ÇIKARMAK, DIRLIK VE DÜZENLIK İÇİNDE YAŞAMAK

Aile fertlerinin her durumda bir yakadan baş çıkarması çok önemlidir. Zor durumları atlata bilmek bir amaç ve aynı yöne bakmakla olur.

“Bir yakadan baş çıkarmayı” başarabilen ailelerde ve aile bağları güçlenir.

Sorular:

Ailenizle veya arkadaşlarınızla “bir yakadan baş çıkarmak” ihtiyacı hissettiğiniz durumlar oldu mu?

Birlikte yaşamamanın getirdiği zorluklarla nasıl başa çıkıyorsunuz?

БІР ЖАҒАДАН БАС, БІР ЖЕҢНЕН ҚОЛ ШЫҒАРДЫ, ҰЙЫМДАСТЫ

Раушан сыныптастарымен ғылыми жоба жасап бастады. Олар бір-біріне идея айтып, бір команда болып жұмыс жасады. Бұл ынтымақтастық арқасында, олар жобаны мерзімінде аяқтап, жоғары баға алды. Осылайша, “бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығарудың” пайдасын көрді.

Сұрақтар:

“Бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығарып кіріскен істеріңіз жайлы айтып беріңіз. Нәтижесі қалай болды?

Команда болып жұмыс жасағанның пайдалары мен кемшіліктері туралы айтып беріңіз?

BURNU HAVADA/YUKARIDA OLMAK/ MҰРНЫН КӨККЕ КӨТЕРДІ

“Burnu havada /yukarıda olmak”: Kendini beğenmiş olmak; insanları küçük görür biçimde davranmak.(Өзін басқадан артық санау; адамдарға менсінбей қарау.) [N.A. s.167]

“Мұрнын көкке көтерді”:аңсыды, өзін басқадан артық санады, тәккәппарланды. [I.K. 6.522]

BURNU HAVADA OLMAK, KENDINI BEĞENMİŞ OLMAK

Kezban sosyal medyada çok takipçi topladıktan sonra “burnu havada” olmaya başladı. Arkadaşlarına, çevresine tavırı değişti. Biraz vakit geçtikten sonra, bir şeylerin ters gittiğini hissetti. Sosyal medyadaki arkadaşların gerçek arkadaş gibi olmayacağını anladı. Artık o yalnızdı.

Sorular:

Birisinin “burnu havada” olduğunu fark ettiğinizde kendinizi nasıl hissettiniz?

Kendini beğenmişlik ile gerçek başarı arasındaki farkı nasıl tanımlarsınız?

MҰРНЫН КӨККЕ КӨТЕРДІ, ТӘККӘППАРЛАНДЫ

Дәулет соңғы кездері мұрнын көкке көтеріп сөйлейтінді шығарды. Су жаңа көлік алды, орталытап пәтер де алды. Бірақ достары одан алыстап, Асқар жалғыз қалды. Бұған оның аяқ астынан байып кетуі емес, мұрнын көкке көтеруі себеп болды.

Сұрақтар:

“Мұрнын көкке көтерген адам сізге қалай әсер етеді?

Тәкаппарлық пен өзіңе сенімділік шекарасын қалай сипаттар едіңіз?

BURNUNU SOKMAK / МҰРНЫН СҰҒУ

“Burnunu /burun sokmak/karıştırmak”:Burnunu her deliğe sokmak” Kendisini ilgilendirmeyen işe karışmak. (Өзіне қажет емес іске араласу) [N.A. 6.170]

“Көрінген жерге мұрнын сұғу”: өзіне қажет емес іске араласу

BURNUNU SOKMAK, KENDISINI ILGILENDIRMİYEN İŞE KARIŞMAK

Kezban arkadaşlarının özel hayatlarına sürekli müdahale ettiğinde kendisini sanki onlara bir yardımı dokundu gibi hissedirdi. Meğerse, özel hayata dışarıdan biri karıştığında daha da kötüye gideceğini fark etti. Bunu anladıktan beri hiç kimsenin hayatına burnunu sokmamaya karar verdi.

Sorular:

Kendi hayatınıza müdahale eden birinin davranışını yaşadığınızda nasıl hissettiniz? Bir başkasının işine karışmanın olumsuz sonuçları neler olabilir?

KӨРІНГЕН ЖЕРГЕ МҰРНЫН СҰҒУ, ӨЗІНЕ ҚАЖЕТ ЕМЕС ІСКЕ АРАЛАСУ

Гүлжан айналасындағы адамдарға кез-келген істерінде өз пікірін айта салатын еді. Жағдайды жақсы, терең білмегендіктен кейде оның көмектесу ниетінде айтқандары керісінше, жағдайды одан ары ұшықтырып жіберетін. Гүлжанға бірде көршісі «осы сен неге бәріне мұрныңды соға бересің» деп қатты айтып тастады. Осы жағдайдан кейін ойланып қалды.

Сұрақтар:

“Көрінген жерге мұрнын сұғатын” адамдар кімдер
Өзіңе қатысы жоқ іске араласып, кейін өкініп қалған кезіңіз болды ма?

CANI BURNUNDAN GELMEK/ ЖАНЫ ИНЕНІҢ ҰШЫНДА

“Canı burnundan gelmek”: Bir durum karşısında fazla zorlanmak. (Қатты қиналу, қиын жағдайда қалу) [N.A. s.175]

“Жаны иненің ұшында”: тақат таппады, әбігерге түсті, үрейленді. [I.K. б.239]

CANI BURNUNDAN GELMEK, BIR DURUM KARŞISINDA FAZLA ZORLANMAK

Münisa iş yerinde büyük bir projede çalışıyordu. Projenin son teslim tarihi yaklaşıırken, iş yükü arttı. Geceleri geç saatlere kadar çalışmak zorunda kaldı. Bir sabah, toplantıya katılmak için yola çıktığında yorgunluktan gözleri kan çanağına dönmüştü. İş arkadaşları, onun bu zor durumdan dolayı canının burnundan geldiğini fark etti ve ona yardımcı olmak için ekstra destek sundular.

Sorular:

Zor bir durumla karşılaştığınızda, kendinizi nasıl hissedersiniz?

Başkalarının zorlandığını gördüğünüzde onlara yardım etmenin sizin için önemi nedir?

ЖАНЫ ИНЕНІҢ ҰШЫНДА, ТАҚАТ ТАППАДЫ, ӘБІГЕРГЕ ТҮСТІ, ҮРЕЙЛЕНДІ.

Сұлушашқа дәрігер ауруының диагнозын айтқанда «жаны мұрнының ұшына келді». Бір кезде медсестра асығып кіріп келді, Сөйтсе, аты-жөні жазылған қағаздар ауысып кеткен екен. Айсұлудың жаны орнына түсті.

Сұрақтар:

“Жаның ұшына келген” сәттер болды ма?

Қиын уақытта жақындардың қолдауы туралы не айтар едіңіз?

CİN ÇARPMIŞA DÖNMEK/ЖЫН СОҚТЫ / ҚАҚТЫ/ҰРДЫ

Cin Çarpmışa Dönmek”:Neye uğradığını anlamadan kötü bir durum içinde kalmak.

“Жын соқты/қақты/ұрды”: Есі ауысты, жынданды. [І.К. 6.287]

CİN ÇARPMIŞA DÖNMEK, KÖTÜ BİR DURUMA DÜŞMEK

Zehra işten dönerken aniden yağmur bastırdı. O sırada cebinde şemsiyesi olmadığı için hızla bir kafeye sığındı. İçeri girdiğinde, başka bir arkadaşının da orada olduğunu görünce sevinçle ona el salladı. Ancak tam o anda ayağı kayarak yere düştü. Zehra neye uğradığını anlayamadan cin çarpmış gibi oldu.

Sorular:

Hangi durumda cin şarpmış gibi olursun?
Birisinin düşmesini gülünç bulmak doğru mu?

ЖЫН СОҚТЫ, ЖЫНДАНДЫ.

Ақанның өмірінің соңында «жын соқты» деген деректер бар. Ақанның осындай күтпеген жағдайға тап болып, жын соққандай күйге түсуін әркім әрнәрсеге жорамалдады.

Сұрақтар:

“Жын соқты» деген адамның сипаттары қандай болады?

«Жынды» деп қандай адамды айтамыз?

CİNİNE GİTMEK/ ЖЫНЫНА ТИДІ

Cinine gitmek: Sinirlerinin bozulmasına neden olmak. Қатты ашулануына себепші болу) [N.A. s.183]

“Жынына тиді/жынын келтірді”: ашуын келтірді, ызаландырды. [Ы.К. 6.287]

CININE GITMEK, SINIRLERININ BOZULMASINA NEDEN OLMAK.

Zehra uzun bir günün ardından eve dönerken, iş yerinden aldığı olumsuz bir haberle çok sinirlendi. Eve geldiğinde annesi ona yemeğin hazır olduğunu söyledi. Ancak Zeynep, yemeği görünce, "Benim cinime gitmeyin!" diyerek bağırdı. O an, sinirlerinin bozulmasına neden olan durum, annesinin hazırladığı yemek değildi.

Sorular:

Sinirlendiğinizde, kendinizi sakinleştirmek için hangi yöntemleri kullanırsınız?

Bir başkasının sizi sinirlendirdiği anlarda, kendinizi nasıl sabırlı davranmaya çalışırsınız?

ЖЫНЫНА ТИДІ, ЫЗАЛАНДЫРДЫ

Дәулет жұмыстың ең көбін істейді. Жанында істейтін Ерден бастық көретін жерде ғана жаңа идеялар айтқыш боп кетеді. Бұл Дәулеттің жынына тиеді.

Сұрақтар:

Сізді ашуландырған сәтте, өз сезімдеріңізді қалай басқарасыз?

Сөзі мен ісі сай келмейтін адамдарға қалай жауап бересіз?

ÇUKURUNU KAZMAK/OP ҚАЗДЫ

“Çukurunu kazmak” Bir kimseye kötülük etmek. (Біреуге жамандық жасау) [N.A. s.197]
«Op қазды» Біреуге бәле жала ойлады, жаманшылық іс істеді. [I.K. 6.557]

ÇUKURUNU KAZMAK, BİR KIMSEYE KÖTÜLÜK ETMEK.

Necmi, iş yerindeki arkadaşları arasında oldukça sevilen biriydi. Ancak, onu kıskanan Erkan, Necmi'in yapmadığı bir hatayı yaymaya başladı. O Necmi'in çukurunu kazmak için her türlü yalanı uyduruyordu. Nihayetinde, Necmi bu durumu fark etti ve onun gerçek yüzünü gösterecek bir yolu buldu.

Sorular:

Birine kötülük yapıldığında, nasıl bir tutum sergilemek gerektiğini düşünüyorsunuz?

Sizi kıskanan veya zarar vermek isteyen kişilerle nasıl başa çıkıyorsunuz?

OP ҚАЗДЫ, БІРЕУГЕ ЖАМАНШЫЛЫҚ ОЙЛАДЫ.

Сержанды жұмыста бірге істейтін Ерлан қатты қызғанатын. Бір күні, оның әріптесі оған жамандық жасау үшін, жоспар құрды. Ерланның бұл әрекеті Сержанға тұп-тура "op қазу" болды.

Сұрақтар:

Сізге қарсы жамандық жасаған адамдармен қалай күресесіз?

Осындай жағдайларда қалай әрекет етуді жөн көресіз?

D

DAĞLARI/DAĞ DEVİRMEK/ТАУ ҚОПАРУ

“Dağları/dağ devirmek, Güç ve büyük işler başarmak”. (Қиын және үлкен істерді орындау)
[N.A. s.198]

“Тау қопару”: қиын және үлкен істерді орындау.

DAĞLARI DEVİRMEK, GÜÇ VE BÜYÜK İŞLER BAŞARMAK.

Zeynep, uzun bir süre boyunca zor bir projede çalışıyordu. Herkes onun bu projeyi bitiremeyeceğini düşünüyordu. Ancak Zeynep, azmi ve kararlılığı sayesinde dağları devirdi ve projesini başarıyla tamamladı. Azimle, sürekli vakit ayırarak, kararlı bir şekilde yaptığında başarmıyacak iş yok.

Sorular:

Sizi en çok zorlayan bir projede neler başardınız?

Büyük bir başarı elde etmek için hangi stratejileri kullanıyorsunuz?

ТАУ ҚОПАРУ, ҚИЫН ЖӘНЕ ҮЛКЕН ІСТЕРДІ ОРЫНДАУ.

Айгүл мектепте өте қиын математикалық жобаны орындау үшін көп уақыт жұмсады. Айгүл өз мақсатына жету үшін қолынан келгеннің бәрін жасады. Бұл ісінде табысқа жеткен Айгүлді көрген достары оған «иа, сен тау қопардың» деді.

Сұрақтар:

Сіз үшін жетістік деген не?

Қиындықтарды жеңу үшін не істейсіз?

DEDİĞİM DEDİK, ÇALDIĞIM DÜDÜK/ АЙТҚАНЫМ АЙТҚАН

“Dediğim dedik, çaldığım düdük”: Yalnızca kendi yaptıkları veya söyledikleri doğrudur gibi duruş ve tavır içinde olma; Hiçkimseyi takmaz, her istediğini yapar olma durumundaki kişiler için söylenir. (Тек өзінің істегені немесе айтқаны дұрыс деп ойлау; Ешкімге мән бермей, өз дегенімен жүретін адамдарға айтылады. [N.A. s.203]

Айтқаным айтқан: “Өз айтқанын сөзсіз қабылдануы” керек деп ойлау.

DEDİĞİM DEDİK, ÇALDIĞIM DÜDÜK, HER İSTEDİĞİNİ YAPAR OLMA DURUMU

Emre, grup projesinde liderlik yapıyordu. Ancak herkesin fikirlerine saygı göstermeden, sadece kendi düşüncelerini savundu. Diğer arkadaşları ne söylese de, Emre bildiğini okudu ve sonuçta proje başarısız oldu. Emre, kendi hatalarını göremediği için de ders almadan yola devam etti.

Sorular:

Karşılaştığınız en inatçı kişi kimdi? Neden böyle düşündünüz?

Kendi fikirlerinizi savunurken, başkalarının düşüncelerini dikkate alıyor musunuz?

АЙТҚАНЫМ АЙТҚАН, ТЕК ӨЗІНІҢ АЙТҚАНЫ ДҰРЫС ДЕП ОЙЛАУ

Аян өз сыныбында оқитын балаларға тапсырма бергенде, тек өз пікірімен кетті. Оның досы басқа идеялар ұсынса да, Аян: "Мен не айтсам, сол!" деп жауап берді. Ақыры, балалар тапсырманы дұрыс орындамады, ал Аян өз пікірінің дұрыстығына сенімді болды.

Сұрақтар:

Сізді мүлде елемейтін адамдармен қалай араласасыз?

Өз пікіріңізден бас тарту неге қиын?

ДИШІ КАЛАЙЛЫ, ІЧІ АЛАЙЛЫ/СЫРТЫ БҮТІН, ІШІ ТҮТІН

“Діші калайлы, іші алайлы, Бір кимсенін veya olayın dışarıдан görüldüğü gibi iyi çıkmaması durumunda söylenir”. (Бір адамның немесе бір нәрсенің сырттан қарағандағыдай болмауы мүмкін) [N.A. s.211]

“Сырты бүтін”: іші түтін, көңілі жарым, іші құса. [I.K. б.647]

ДИШІ КАЛАЙЛЫ, ІЧІ АЛАЙЛЫ, ДИШАРИДАН ГӨРҮНДҮГҮ ГИБИ ОЛМАМАСИ

Necati, yeni bir işe girmişti ve her şey mükemmel görünüyordu. Ancak zamanla, iş yerindeki dostları arasındaki rekabetin çok sert olduğunu fark etti. Dışarıdan bakıldığında herkes güler yüzlü ve uyumlu görünüyordu, fakat arka planda birçok dedikodu ve entrika dönüyordu. Necati, “Dış kалайлы, іші алайлы” sözyle durumu özetledi.

Sorular:

İnsanların dış görünüşlerine göre yargı yapmak ne kadar sağlıklıdır?

İçtenliğini ve samimiyetin önemini nasıl değerlendirirsiniz?

СЫРТЫ БҮТІН, ІШІ ТҮТІН, СЫРТТАН КӨРІНГЕНІНДЕЙ БОЛМАУЫ ЖАҒДАЙЫ

Бір ауылда Шыңғыс атты жігіт өмір сүрді. Сыртынан өте тәртіпті, бай әрі бақытты көрінді. Бірақ, шын мәнінде, оның ішкі дүниесі дұрыс болмады. Достары оның жақсы өмір сүреді деп ойлады, алайда Шыңғыстың ішіндегі дертін ешкім білмейтін. Ол жалғыз еді.

Сұрақтар:

Сыртқы көрініс пен ішкі жағдайдың айырмашылығын қалай түсінесіз?

Адамдардың ішкі дерттерін сыртқа жайып салған қаншалықты дұрыс?

DELIYE HER GÜN BAYRAM/АҚЫМАҚҚА КҮНДЕ ТОЙ

“Deliye her gün bayram”:Hiçbir şey düşünmediği için her günün neşe içinde, eğlenceyle geçiren insanlar için söylenir. (Еш нәрсе ойламай, күнде той, күнде думан, көңіл көтеріп жүретін адамдарға айтылады.) [N.A. s.206]

“Ақымаққа күнде той”, еш нәрсе ойламай, күнде той, күнде думан, көңіл көтеріп жүретін адамдарға айтылады.

DELIYE HER GÜN BAYRAM, HER GÜNÜN NEŞE İÇİNDE, EĞLENCEYLE GEÇİRENLER

Necati, her gün arkadaşlarıyla parka gider, gün boyu oyunlar oynar ve hiç sorumluluk almazdı. İşten veya okuldan çok uzak bir hayat yaşadı. Arkadaşları ona Necati'ye "Deliye her gün bayram" diyerek şaka yaparlardı. Necati, bu durumu pek umursamadan gülerек hayatına devam etti.

Sorular:

Eğlenceli zaman geçirmeyi sevdiğiniz aktiviteler nelerdir?

Sorumluluklarınızı unuttuğunuzda nasıl hissediyorsunuz?

АҚЫЛСЫЗҒА КҮНДЕ ТОЙ, КҮНДЕ ТОЙ, ДУМАН ДЕП ЖҮРЕТІНДЕР

Нұржан әр күнін көңілді өткізетін, ешқандай уайымсыз өмір сүретін. Достары оның өмір сүру стилін "Ақылсызға күнде той" деп әзілдейтін. Нұржаға бәрі болатын.

Сұрақтар:

Сіз үшін көңілді сәттерді өткізу қаншалықты маңызды?

Сіз өмірдің қиыншылықтарын ұмытатын сәттер болды ма?

DILI UZAMAK/TİLİ ҰЗАРУ

“Dili uzamak”: Karşıdakine sürekli karşılık vermek, ileri geri, saygısız biçimde konuşmak. (Bіреуге ылғи қарсы шығу, сөз қайтару. Қарсыласу.) [N.A. s.215]

Тілі шықты”: қарсы сөйлейтін болды. Қарсыласты. [I.K. 6.722]

DILI UZAMAK, KARŞIDAKINE SÜREKLİ KARŞILIK VERMEK, ILERI GERI KONUŞMAK

Aynur her zaman öğretmeniyile tartışırdı. Öğretmeni ona bir şey söylediğinde, Aynur hemen karşılık veriyor, onun söylediklerini küçümsüyordu. Bir gün öğretmenini sınıfta “Dil uzatmanın sonuçları” diyen bir hikaye okudu. O günden sonra Aynur öğretmeniyile daha saygılı bir iletişim kurmaya başladı.

Sorular:

Tartışmalarda saygılı olmak neden önemlidir?

Sözlerin etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? İnsanları nasıl etkileyebilir?

TİLİ ШЫҚТЫ, СӨЗ ҚАЙТАРУ, ҚАРСЫЛАСУ

Бақыт бұрын үндемей жүре беретін. Бүгін Бақыт Талғатқа қарсы шығып еді, айналасындағылардан “тілі шығыпты” ғой дегенді естіді. Бақыт, елдің айтқанына көніп, айдауына жүре берудің өзін дамытпайтынын түсінді.

Сұрақтар:

Адамдардың бір-біріне құрметпен қарауы қарым-қатынасты қалай нығайтады?

Пікірталаста қарсы жақтың пікіріне құрметпен қарау неге маңызды?

DİLİNİ YUTMAK/ ТІЛІН ЖҰТУ

“Dilini yutmak”: Konuşmamak, yaşadığı duygu yorgunluğundan dolayı konuşamaz hale gelmek. Şaşırmak.(Сөйлемей, басынан өткен қиындықтарға байланысты сөйлемей қою. Таңқалу) [N.A. s.216]

“Тілін жұту”: сөйлемей қою, басынан өткен қиындықтарға байланысты сөйлемей.

DILINI YUTMAK, KONUŞAMAMAK

Selin, en yakın arkadaşının beklenmedik bir şekilde taşındığını öğrendiğinde, büyük bir şok yaşadı. Arkadaşının yanından ayrıldığını düşünmek bile ona zor geliyordu. O an, ne diyeceğini bilemedi ve sadece dilini yutmuş gibi sessiz kaldı. İçindeki duyguyu ifade etmekte zorlandı.

Sorular:

İnsanların duygusal olarak zorlandıkları anlarda neden sessiz kalmayı tercih ettiklerini düşünüyorsunuz?

Yaşanan şok edici durumlarda, duygularımızı ifade etmenin yolları neler olabilir?

ТІЛІН ЖҰТУ, СӨЙЛЕЙ АЛМАЙ ҚАЛУ

Қатты шошып қалғанда, адам сөйлей алмай қалады. Осы сезімді «тілін жұтып» қойғандай деген тұрақты сөз тіркесімен түсіндіреді.

Сұрақтар:

Адамдар қиын жағдайларда неге сөйлей алмайды?

Таңқалғанда сезімдерді қалай білдіру керек?

DIŞ BİLEMEK/ TİCİN ҚАЙРАДЫ

“Diş bilemek”: ішіндегі кін іле, бір кішіге зарар verebilmek ішін fırsat kollar durumda olmak. (Біреуден өшін алу үшін оңтайлы сәтті күту) [N.A. s.219]

«Тісін қайрады»: Ыза болды, кектенді. [I. K. 6.725]

DIŞ BİLEMEK, BİR KİŞİYE ZARAR VEREBILMEK İÇİN FIRSAT KOLLAR DURUMDA OLMAK

Zeynep, iş yerinde ona sürekli kötü davranan patronuna karşı içinde bir öfke besliyordu. Her gün, patronunun bir hata yapmasını bekleyerek, ona diş bileyerek geçiriyordu. Zamanla, bir gün patronu önemli bir toplantıyı unuttu ve Zeynep, fırsatı değerlendirmenin zamanı geldi diye düşündüğü anda, içinden bir ses bunun doğru olmayacağını fısıldar gibi oldu. Bu onun vicdan sesi idi.

Sorular:

İnsanlar neden kin besler ve bu durumu nasıl aşabilirler?

Birine zarar vermek için beklemek yerine başka hangi yolları seçmek daha sağlıklı olabilir?

TİC ҚАЙРАУ, БІРЕУДЕН ӨШІН АЛУ ҮШІН ОҢТАЙЛЫ СӘТТІ КҮТҮ

Айгүл әрқашан Аланға тіс қайраумен жүретін. Осы өшпенділігінің себебін анықтайыншы деп шешті. Сөйтсе, мәселе «тіс қайрайтындай» маңызды емес, тек түсінбеушіліктен туындаған ұсақ нәрсе екен. Осыншама уақыт оған кектеніп жүргеніне өзі ұялды.

Сұрақтар:

Адамдар неге кек алуға тырысады, бұл неге пайдасыз?

Өзгелерге жасаған әділетсіздікке қалай қарсы тұру керек?

DİZ ÇÖKMEK/TІЗЕ БҮҒУ

“Diz çökmek”:Bir kimseye boyun eğmek, onun istediği biçimde davranmak, pes etmek. (Біреуге бас иіу, оның айтқанын істеу, жеңілу.) [N.A. s.222]

«Тізе бүкті» Жеңілді, мойындап бас иді. [I.K. 6.712]

DİZ ÇÖKMEK, BİR KIMSEYE BOYUN EĞMEK, PES ETMEK.

Murat her zaman kendi fikirlerine sahip bir insandı. Ancak bir gün, iş yerinde yöneticisi ona sürekli baskı yapmaya başladı. Murat, direndi ama sonunda işini kaybetmemek için diz çökmek zorunda kaldı ve yöneticisinin istediklerini yapmak zorunda kaldı. Bu durum onun için oldukça zor bir deneyim oldu.

Sorular:

İnsanların diz çökmesi ne zaman bir zorunluluk haline gelir?

Başkalarına boyun eğmek, bir insanın özsaygısını nasıl etkiler?

БІРЕУГЕ БАС ИЮ, ОНЫҢ АЙТҚАНЫН ІСТЕУ, ЖЕҢІЛУ.

Тарихты зерттегенде көп елдердің соғыста жеңіліп тізе бүгуінің себебі- ауызбірліктің болмауы екенін көреміз. Тілде бірлік, пікірде бірлік, және ауызбірлік болған жерде ешқашан жауға тізе бүгу де болмайды.

Сұрақтар:

Адамдар не себепті біреуге тізе бүгетін жағдайға тап болады?

“Тізе бүккен” кезде не өзгереді?

ELİNE AYAĞINA KAPANMAK/АЯҒЫНА ЖЫҒЫЛДЫ

“Eline ayağına / ele ayağa düşmek / kapanmak / sarılmak”: Bir kimseden dilekte bulunmak, ona çok yalvarmak.(Өтіну, қатты жалыну) [N.A. s.253]

«Аяғына бас ұрды/иді, жығылды»: алдына барып жығылды, тәуба қылды, тізе бүкті, кешірім сұрады, мойнына алды. [Ы.К. 6.95]

AYAĞINA KAPANMAK, BİR KIMSEDEن ÇOK YALVARMAK

Zeynep, çok zor bir durumda kaldı. Ailesinin sağlık sorunları nedeniyle maddi sıkıntı çekiyorlardı ve bu durumu çözmek için bir iş bulması gerekiyordu. Zeynep, tanıdığı bir iş insanına ulaştı ve ondan yardım istemek için yanına gitti. O kadar çaresizdi ki, eline ayağına düştü ve ona iş bulması için yalvardı. İş insanı, Zeynep'in durumunu görünce ona bir iş ayarladı. Zeynep, bu yardımı için çok minnettardı ve ona teşekkür etti.

Sorular:

Zeynep'in durumu neydi ve yardım istemesi neden bu kadar acil hale geldi?
Eline ayağına düşmek deyimini farklı durumlarda nasıl kullanabilirsiniz?
Hayatınızda birinden bu şekilde yardım istediniz mi?

АЯҒЫНА БАС ҰРДЫ, ҚАТТЫ ЖАЛЫНУ

Зейнеп өте қиын жағдайда қалды. Отбасының денсаулық мәселелері салдарынан қаржылық қиындықтар көріп жатты және осы жағдайды шешу үшін жұмыс табуы керек болды. Зейнеп, таныс кәсіпкерге жүгінді және одан көмек сұрау үшін оның алдына барды. Ол соншалықты шарасыз болды, аяғына бас ұрып, одан жұмыс тауып беруді сұрады. Кәсіпкер Зейнептің жағдайын түсініп, оған жұмыс тауып берді. Зейнеп, осы көмегі үшін оған соншалықты риза болды.

Сұрақтар:

Зейнептің жағдайы қандай болды және көмек сұрауы неге осыншалықты маңызды болды?
“Аяғына бас ұру” тіркесін басқа жағдайларда қалай қолданар едіңіз?

ELİNE SU DÖKMEMEK/ ҚОЛЫНА СУ ҚҰЮҒА ЖАРАМАЙДЫ

“Eline su dökmemek/koyamamak”: Söz konusu kimse, onun çırağı bile olamaz, ustalıkla, değerce ondan pek çok geride. (Қолына су құюға да жарамайды) [N.A. s.253]

«Қолына су құюға жарамайды»: қолынан іс келмейді.

ELINE SU DÖKMEMEK / SÖZ KONUSU KIMSE, ONUN ÇIRAĞI BİLE OLAMAZ

Ustalıkla, değerce ondan pek çok geride demektir. birinin bir konuda yetersiz olduğunu veya bir işi yapacak kapasitede olmadığını ifade eder.

Necmi, iş yerinde yeni bir çalışan olarak işe başlamıştı. Ancak, yaptığı işler o kadar kötüydü ki, müdürü onun yeteneklerinden hiç memnun kalmadı. Necmi, basit bir görevi bile yerine getirmekte zorlanıyordu. Müdürü, Necmi hakkında «Bu çocuk öbürünün eline su dökemez» diye düşündü.

Sorular:

Necmi'in yetenekleri neden iş yerinde sorun yarattı?

Hayatınızda size bu şekilde yetersiz veya acemi gözüyle bakan biri oldu mu?

ҚОЛЫНА СУ ҚҰЮҒА ЖАРАМАЙДЫ, ТЕҢІ ЕМЕС

Сөз болып отырған кісі, онымен тең бола алмайды шеберлігімен, деңгейімен одан әлдеқайда артта дегенді білдіреді.

Ахмет, жұмыс орнында жаңа қызметкер болып бастады. Ахмет қарапайым тапсырманы орындай алмады. Тәжірибелі әріптесі оған көмектесті. Бастығы, «Ахмет мына жігіттің қолына су құюға да жарамайды» екен ғой деп ойлады.

Сұрақтар:

Ахметтің қабілеттері жұмыс орнында қандай мәселелер туғызды?

«Қолына су құюға жарамайды» тіркесін басқа жағдайларда қалай қолданар едіңіз?

ELİNİ SICAK SUDAN SOĞUK SUYA SOKMAMAK/ ҚОЛЫН ЖЫЛЫ СУҒА МАЛДЫ

“Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak”: Hiç bir işe elini sürmemek, ev işi yapmamak, çok rahat yaşamak. (Ешқандай іс істемеу, үй жұмыстарын да істемеу, рақат өмір сүру) [N.A. s.255]

«Қолын жылы суға малды»: тұрмыстың рақатына батты, жаны рақат тапты, қамсыз-қайғысыз жүрді. [I.K. 6.452]

ELİNİ SICAK SUDAN SOĞUK SUYA SOKMAMAK, HIÇBİR İŞE ELİNİ SÜRMEMEK

Cem, ailesinin maddi durumu iyi olduğu için hiçbir ev işine katılmıyordu. Her zaman başkalarının ona yardım etmesini bekliyordu. Annesi yemek yaparken, Cem televizyon izliyor veya oyun oynuyordu. Ancak bu rahat hayatı, bir gün ailesinin işleri bozulduğunda sona erdi. Cem, o zaman ev işlerinin ne kadar önemli olduğunu anlamaya başladı.

Sorular:

Cem'in durumu, onun sorumluluk alma konusundaki tavrını nasıl etkiledi?

Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak deyimini günlük yaşamınızda nasıl kullanabilirsiniz?

ҚОЛЫН ЖЫЛЫ СУҒА МАЛДЫ, ҮЙ ЖҰМЫСТАРЫН ДА ІСТЕМЕУ

Рақат өмір сүру мағынасын білдіреді. адамның жалқаулық танытуы немесе жауапкершілік алудан қашу жағдайларын көрсету үшін қолданылады.

Дидар отбасының жағдайы жақсы болғандықтан, ешқандай үй жұмысын орындамайтын. Ол әрдайым басқалардың оған көмек көрсетуін күтетін. Анасы тамақ дайындағанда, Дидар теледидар қарап немесе ойын ойнап отыратын. Дидар есейе келе «анасының қолын жылы суға малу» керек екендігін түсінді.

Сұрақтар:

Дидар жағдайы оның жауапкершілік алудағы көзқарасына қалай әсер етті?

Сіз де қолыңызды жылы суға малған кездер болды ма?

ЕҢЕҢЕ BИNDІRMEK/ЕСЕККЕ ТЕРІС MІHГІЗУ

“Еңеңе bindirmek”: Bir kimseyi bulunduđu yerden, makamdan göndermek, kovmak. (Біреуді тұрған жерінен, отырған қызметінен қуу. [N.A. s.264]

«Есекке теріс мінгізу»: абыройынан айыру.

ЕҢЕҢЕ BINDIRMEK, BIR KIMSEYI BULUNDUĞU MAKAMDAN KOVMAK

Еңеңе bindirmek, Bir kimseyi bulunduđu yerden, makamdan göndermek ya da kovmak anlamına gelir. birinin görevinden veya konumundan çıkarılması durumunu ifade eder.

Mehmet, bir şirkette uzun yıllar çalıştıktan sonra yöneticisiyle arası açıldı. Yöneticisi Mehmet'in projelerini yeterince başarılı bulmadı ve onu sürekli eleştiriyordu. Bir gün, toplantıda Mehmet'e sert bir şekilde bağırdı. Mehmet kendisini еңеңе bindirmiş gibi hissetti.

Sorular:

Mehmet'in durumunu деğiştirmek için neler yapması gerekiyordu?

Еңеңе bindirmek deyi hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

ЕСЕККЕ ТЕРІС MІHГІЗУ, АБЫРОЙСЫЗДЫҚҚА ДУШАР ҚЫЛУ

Мақпалдың әнін қоямын деп өз берген продюссер сөзінен танды. Оның орнына Гүлнұрдың әнін қойып жіберді. Бұл жағдайға Мақпал қатты ашуланды. Бұл жағдайды өзін есекке теріс мінгізгендей қабылдады.

Сұрақтар:

Есекке теріс мінгізу тіркесін қандай жағдайларда қолданар едіңіз?

Сіз біреудің осылай абыройына нұқсан келген оқиғаға қуә болдыңыз ба?

ET TIRNAK OLMAK/ЕТЕНЕ ЖАҚЫН БОЛУ

“Et tırnak olmak”:Birbirinden ayrılamayacak kadar yakın olmak. Akrabalık derecesinde içli dışlı candan olmak.(Бір бірінен айрыла алмайтындай жақын болу. Туысқандай болып кету) [N.A. s.267]

«Етене жақын болу»: жандай дос, аралас-құралас тұратын тату жолдас, өте жақын. [I.K. 6.222]

ET TIRNAK OLMAK, BIRBIRINE ÇOK YAKIN OLMAK

Ayşe ve Elif, çocukluklarından beri en yakın arkadaşlardı. Her zaman birlikte oynar, sırlarını paylaşır ve birbirlerinin dertlerine ortak olurlardı. Bir gün Ayşe, ailesiyle birlikte tatile gidecekti ve Elif'in evde yalnız kalacağını öğrendi. Ayşe, Sen benim etim tırnağımsın, seni asla yalnız bırakmam! diyerek, Elif'i de tatile davet etti. İkiisi birlikte harika bir tatil geçirdiler ve bu dostlukları daha da güçlendi.

Sorular:

Ayşe ve Elif'in dostluğunun güçlü olmasının nedenleri nelerdi?

Et tırnak olmak deyі günlük yaşamınızda hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

3.Hayatınızda sizinle et tırnak olan biri var mı? O kişiyle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

ЕТЕНЕ ЖАҚЫН БОЛУ, БІР-БІРІНЕ ӨТЕ ЖАҚЫН БОЛЫП КЕТУ

Айша мен Гүлшат балалық шақтан бері ең жақын достар болды. Олар әрдайым бірге ойнап, құпияларын бөлісіп, бір-біріне қолдау керек болғанда көмектесіп тұратын. Бір күні Айша, отбасымен демалысқа жиналды. Ал бұл кезде Гүлшат үйде жалғыз қалатын еді. Айша Гүлшатті де демалысқа шақырды. Екеуі бірге керемет демалыс өткізді және достықтары одан әрі нығайды.

Сұрақтар:

Айша мен Гүлшаттің достығының мықты болу себептері қандай?

Сіздің өміріңізде сізбен етене жақын адам бар ма? Сол адаммен қарым-қатынасыңызды қалай сипаттайсыз?

ETİ SENİN, KEMİĞİ BENİM/ ETİ SENİKİ, СҮЙЕГІ МЕНİKІ

“Eti senin, kemiği benim”:Bir işe veya eğitim görmeye başlatılan çocuğun velisinin öğretmene ya da ustaya, onun eğitimi için ne gerekiyorsa yapın, size tam etki veriyorum anlamında söylenir. (Жаңадан жұмыс бастаған немесе оқуды бастаған баланың ата анасы ұстазына: «Баламның білім алуы үшін не қажет болса жасаңыз, не істесеңіз де сізге ерік беремін» деген мағанада айтылған. [N.A. s.271]

«Сүйегі менікі, еті сенікі» Бала менікі болғанымен, сенің қол астыңда, не істесең де еріктісің деген мағынада.[I.K. 6.638]

ETİ SENİN, KEMİĞİ BENİM, EĞİTİME BAŞLAYAN ÇOCUĞUN VELISININ SIZE TAM YETKİ VERİYORUM DEMESİ

Necati, 7 yaşındaki oğlu Burak'ı bir müzik okuluna yazdırmak istiyordu. Müzik öğretmeni, Burak'ın yeteneklerini geliştirmek için çeşitli yöntemler uygulamayı planlıyordu. Necati, öğretmene karşı olan güvenini göstermek için, Eti senin, kemiği benim; ne gerekiyorsa yapın, Burak'ın müzik yeteneğini en iyi şekilde geliştirin dedi. Bu güven, öğretmenin Burak'a daha iyi bir eğitim vermesine yardımcı oldu ve kısa sürede Burak, piyano çalmayı öğrendi.

Sorular:

Necati'nin öğretmene güven duyması, Burak'ın eğitimine nasıl etki etti?

Eti senin, kemiği benim deyimini hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

СҮЙЕГІ МЕНİKІ, ETİ SENİKІ: ОҚУДАҒЫ БАЛАНЫҢ АТА- АНАСЫ ҰСТАЗҒА АЙТҚАНЫ

Ата-анасы 7 жастағы ұлы Зеренің музыкалық мектепке жаздыруды ойлады. Музыка мұғалімі, Зеренің талантын дамыту үшін түрлі әдістерді қолдануды жоспарлады. Әлі, мұғалімге деген сенімін білдіру үшін, Сүйегі менікі, еті сенікі; не керек болса, жасаңыз, Зеренің музыкалық қабілетін барынша дамытыңыз деді. Бұл сенім, мұғалімнің Зереге жақсы білім беруге көмектесті және қысқа уақыт ішінде Зере пианинода ойнауды үйренді.

Сұрақтар:

Ата-ананың мұғалімге деген сенімі, Зеренің білім алуына қалай әсер етті?

Сіз де балаңызды мұғалімге тапсырарда осылай дер ме едіңіз?

FARE SIÇAN DELİĞİNE SIĞMAMIŞ, BİR DE KUYRUĞUNA KABAK BAĞLAMIŞ/ ТЫШҚАН ІНІНЕ КІРЕ АЛМАЙ ЖҮРІП, ҚҰЙРЫҒЫНА ҚАЛЖУЫР БАЙЛАЙДЫ

“Fare siçan deliğine siğmamiş, bir de kuyruğuna kabak bağlamış”: Üstesinden gelemeyeceği kadar işi varken bir iş daha yüklenmiş. (Онсызда шаруасы бастан асып жатқанда тағы да қосымша іс алу. [N.A. s.275]

«Тышқан ініне кіре алмай жүріп, құйрығына қалжуыр байлайды» Шамасына қарамай қолынан келмейтін іс істейді деген мағынада. [I.K. 6.710]

FARE SIÇAN DELİĞİNE SIĞMAMIŞ, BİR DE KUYRUĞUNA KABAK BAĞLAMIŞ ÇOK İŞI VARKEN BİR İŞ DAHA YÜKLENMİŞ

Merve, üniversitede son sınavlarına hazırlanıyordu ve aynı zamanda part-time bir işte çalışıyordu. Arkadaşları ona, Merve, fare siçan deliğine siğmamiş, bir de kuyruğuna kabak bağlamışsın! dediler. Merve, uyarıyı dikkate almadı ama sonunda hem sınavlardan düşük not aldı hem de projeyi tamamlayamadı.

Sorular:

Merve, iş yükünü nasıl daha iyi yönetebilirdi?

Siz hiç benzer bir durum yaşadınız mı? Nasıl başa çıktınız?

ТЫШҚАН ІНІНЕ КІРЕ АЛМАЙ ЖҮРІП, ҚҰЙРЫҒЫНА ҚАЛЖУЫР БАЙЛАЙДЫ: ШАРУАСЫ КӨП БОЛСА ДА, ТАҒЫ ДА ҚОСЫМША ІС АЛУ

Гүлсімнің университеттегі емтихандары басталып кетті. Оған қосымша жұмыс та істейтін еді. Бұл жағдай оған «тышқан ініне кіре алмай жүріп, құйрығына қалжуыр байлағанмен тең» болды. Гүлсім соңында емтиханнан төмен бағалар алды, өзі де қалжырап шаршады.

Сұрақтар:

Гүлсім, жұмыс жүктемесін қалай жақсы басқару керек еді?

Сіз осындай ұқсас жағдайды бастан кешірдіңіз бе?

FELEĞİN /KADERİN SİLLESİNİ YEMEK/ ТАҒДЫРДЫҢ УЫН ІШУ

“Feleğін/kaderin sillesini yemek”:Çok büyük bir felakete uğramak, başına çok büyük felaket gelmek (Үлкен қайғы-қасіретке ұшырау, қасірет тарту) [N.A. s.277]

«Тағдырдың уын ішу»:тұрмыстың ауыртпалығын, қайғы-қасіретін көп тартты. [I.K. 6.653]

FELEĞİN SILLESİNİ YEMEK, ÇOK BÜYÜK BİR FELAKETE UĞRAMAK

Hasan, iş hayatında başarılı bir adamdı, ancak bir gün beklenmedik bir ekonomik krizle karşılaştı. Tüm yatırımları bir anda değersizleştirdi ve işini kaybetti. Her şeyini kaybetmiş bir halde, Gerçekten feleğın sillesini yedim! diye haykırdı. Bu durum, onun hayatında bir dönüm noktası oldu ve yeniden başlamak için mücadele etmesi gerektiğini fark etti.

Sorular:

Hasan'ın yaşadığı durum, onun hayatında nasıl bir değişiklik yarattı?

Feleğın sillesini yemek deyi hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Siz de benzer bir olayı hayatınızda yaşadınız mı? Neler hissettiniz?

ТАҒДЫРДЫҢ УЫН ІШУ, ҮЛКЕН ҚАЙҒЫ-ҚАСІРЕТКЕ ҰШЫРАУ

Аман жұмысында табысты адам болды, бірақ бір күні күтпеген экономикалық дағдарысқа тап болды. Барлық инвестициялары бірден құнсызданып, жұмысын жоғалтып алды. Ол өзін тағдырдың уын ішкендей сезінді. Бірақ бәрін қайта бастау үшін күресу керектігін түсінді.

Сұрақтар:

Аман бастан кешкен жағдайы, оның өмірінде қандай өзгерістер жасады?

Тағдырдың уын ішу тіркесін қандай жағдайларда қолданар едіңіз?

Сіз де осындай оқиғаны өміріңізде бастан кешірдіңіз бе?

GÖBEĞİ BAĞLI/KİNDİĞİ BİR

“Göbeği bağlı/göbeği bitişik”: birbirinden ayrılamayan ve ortaklıkları onlar için söylenir (Бір-бірінен айрылмайтын өте жақын мағынада айтылған) [N.A. s.286]

«Кіндігі бір»: бірігіп тізе қосқан, пікірліс адамдар. Бір анадан туған. [I.K. б.383]

«Кіндігі жабысып қалған»: бір-біріне өте жақын.

GÖBEĞİ BAĞLI, BIRBIRINDEN AYRILAMAYAN

Necati ve Veli, çocukluktan beri birbirlerinin en yakın arkadaşıydı. Her zaman birlikte oynar, okula gider, sırlarını paylaşırdı. Onların arkadaşlıkları o kadar güçlüydü ki, herkes Necati ve Veli'nin göbeği bağlı derdi. Yıllar geçtikçe aralarındaki bağ daha da güçlendi ve hayatlarının her anında birbirlerine destek oldular. Zorluklarla karşılaştıklarında bile, her zaman yan yana durarak birbirlerini savundular.

Sorular:

Necati ve Veli'nin dostluğu, zamanla nasıl bir değişim gösterdi?

Sizin hayatınızdaki en yakın arkadaşınız kimdir? Neden bu kadar yakınsınız?

KİNDİĞİ BİR, BİR-BİRİNE ЖАҚЫН

Айдар мен Бекнұр бала кезінен бері бір-бірінің ең жақын достары болды. Олар әрқашан бірге ойнап, мектепке барып, сырларын бөлісетін. Олардың достығы сондай мықты еді, ел оларды «осы екеуінің кіндігі бір-біріне жабысып қалған» деп әзілдейтін. Жылдар өткен сайын, араларындағы байланыс одан әрі нығайды және өмірлерінің әр сәтінде бір-біріне қолдау көрсетті. Қиындықтарға тап болғанда да, әрқашан бірге болып, бір-бірін қорғап жүрді.

Сұрақтар:

Айдар мен Бекнұрдың достығы, уақыт өте келе қандай өзгерістерге ұшырады? Сіздің өміріңіздегі ең жақын досыңыз кім? Неліктен соншалықты жақынсыз?

GÖKTE ARARKEN YERDE BULMAK/КӨКТЕН СҰРАҒАНЫ ЖЕРДЕН ТАБЫЛДЫ

“Gökте ararken yerde bulmak”: Kolayca elde edilen, zorluk çekilmeden ulaşılan şeyler için söylenir. (Алыстан, қиыннан іздегені аяқ астынан кезіге кетті) [N.A. s.287]

«Көктен сұрағаны жерден табылды» Алыстан, қиыннан іздегені аяқ астынан кезіге кетті. [I.K. 6.346]

GÖKTE ARARKEN YERDE BULMAK, BİR ŞEYİN BEKLENMEDİK BİR ŞEKİLDE KOLAYCA BULUNMASI

Ayşe, kaybolan anahtarlarını bulmak için evin her yerini karıştırıyordu. Günlerdir bulamıyordu ve çok sinirliydi. Arkadaşları ona yardım etmeye çalıştı ama sonuç alamadılar. Sonunda, bir gün dışarıda yürüyüş yaparken, anahtarlarını bahçede, tam gözünün önünde buldu. Böylece, Ayşe anahtarını “Gökте ararken yerde buldu”.

Sorular:

Ayşe'nin anahtarlarını bulma süreci nasıl geçti?

“Gökте ararken yerde bulmak” deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz? Siz de hayatınızda beklenmedik bir şekilde kolayca bulduğunuz bir şeyi anlatır mısınız?

КӨКТЕН СҰРАҒАНЫ ЖЕРДЕН ТАБЫЛДЫ АЛЫСТАН, ІЗДЕГЕНІ АЯҚ АСТЫНАН КЕЗДЕСЕ КЕТУІ.

Айнұр жоғалған кілттерін іздегелі көп болған. Ол алыс бір жерге түскен шығар деп, күдерін үзген кезде, кілемнің астынан тауып алды. «Мына кілтті көктен іздеп жүрем, жерде екен ғой» деді.

Сұрақтар:

Айнұр кілтін қалай тапты?

“Көктен сұрағаны жерден табылды” тіркесін қандай басқа жағдайларда қолдана аласыз?

Сіз де өміріңізде күтпеген жерден шыға келген жеңілдік туралы айта аласыз ба?

GÖKTEN DÜŞMEK/АСПАННАН ТҮСТІ

“Gökten düşmek/inmek, Birdenbire, nerden geldiği belli olmamak, aniden ortaya çıkmak. (Ойда жоқта, қайдан келгені белгісіз, кенеттен пайда болу) [N.A. s.288]

«Аспаннан/көктен түсті» Ойда жоқта, күтпеген жерде пайда бола кетті, тап бола қалды. [I.K. 6.67]

GÖKTEN INMEK, BIRDENBIRE, NEREDEN GELDIĞİ BELLİ OLMAMAK, ANIDEN ORTAYA ÇIKMAK

Selin, bir gün işe gitmek için evden çıkarken birden yağmur yağmaya başladı. Hava tahmini hiç yağmur göstermiyordu. Selin, Gökten düştü sanki! diyerek şaşırdı. O sırada, tam önünde bir adam belirdi ve ona şemsiyesini uzattı. Bu beklenmedik durum, onun gününü kurtardı. Nereden geldi bu adam? diye düşündü, ama şemsiyeyi alarak ona teşekkür etti. Sonradan anladı ki, bazen hayatta en beklenmedik şeyler en çok ihtiyaç duyduğumuz anda ortaya çıkabiliyordu.

Sorular:

Selin'in karşılaştığı beklenmedik durum neydi?

Gökten düşmek deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Siz de hayatınızda beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan bir olay yaşadınız mı?

KӨКТЕН ТҮСТІ, ОЙДА ЖОҚТА, КҮТПЕГЕН ЖАҒДАЙДЫҢ КЕНЕТТЕН ПАЙДА БОЛУЫ.

Сауле бір күні жұмысқа бару үшін үйінен шығып келе жатқанда, кенеттен жаңбыр жауа бастады. Ауа-райы болжамында жаңбыр жауады деген еді. Сол сәтте, дәл алдында сыныптасы шыға келді. Қолында қолшатыр бар екен, оның үстіне машинамен жүр. Сыныптасы Сәулені баратын жеріне жеткізіп тастады. Осылайша, кейде көктен түскендей жақсылықтар болып қалатыны бар.

Сұрақтар:

Сауленің кездескен күтпеген жағдайы не болды?

Аспаннан түсті тіркесін қандай басқа жағдайларда қолдана аласыз?

Сіз де өміріңізде аспаннан түскендей болған бір оқиғаны айтып беріңіз.

GÖNLÜNDEN KOPMAK/ЖҮРЕКТЕН ШЫҒУ

Gönlünden kopmak, Hiçbir şüphe, tereddüt yaşamadan iyilik yapmak, bir şeyler vermek durumunu veya kararlılığını anlatmak için söylenir. (Еш ойланбастан жақсылық жасау, бір нәрсе беру) [N.A. s.289]

GÖNLÜNDEN KOPMAK, HIÇBİR ŞÜPHE, TEREDDÜT YAŞAMADAN İYİLİK YAPMAK

Fatma, komşusunun zor durumda olduğunu duyduğunda hemen harekete geçti. Komşusunun çocuklarının kış aylarında giysiye ihtiyacı olduğunu öğrenince, birkaç yeni kıyafet satın aldı. Hemen birkaç torba dolusu giysi hazırladı. «Bu giysiler sizler için gönlümden koptu» dedi. Komşusu, bu iyiliğe çok sevindi ve Fatma'nın bu içten yardımı, aralarındaki bağı daha da güçlendirdi.

Sorular:

Fatma'nın komşusuna yaptığı yardımın nedeni neydi?

Gönlünden kopmak deyі başка hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Siz de hayatınızda gönlünüzden koparak yaptığınız bir iyilik örneği paylaşır mısınız?

ЖҮРЕКТЕН ШЫҒУ,ЕШ ОЙЛАНБАСТАН ЖАҚСЫЛЫҚ ЖАСАУ

Қазақтарда «жүректен шыққан, жүрекке жетеді» деген сөз бар. Бұл жүректен мейірім көрсетсең, саған да жақсылық болады деген мағына береді.

Сұрақтар:

Жүректен шығу тіркесін қандай жағдайларда қолдана аласыз?

Сіз де өміріңізде жүректен шыққан жақсылығыңыз туралы айтып бере аласыз ба?

GÖZ DIKMEK/KӨЗ ТІГҮ

“Göz Dikmek”: Bir şeyi ele geçirmek için irade göstermek, onu istemek anlamına gelir. bir kişinin belirli bir hedefe ulaşmak için kararlı bir şekilde çaba harcadığını ifade eder.

«Көз/көзін қадады/тікті»: Қадала қарады, тесіле қарады. Бір нәрсені қалау.

[І.К. 6.332]

GÖZ DIKMEK, BİR ŞEYİ ELE GEÇİRMELİK İÇİN İRADE GÖSTERMEK

Zeynep, uzun zamandır istediği bir araba modeli vardı. Bir gün Necati'den o arabayı satacağını duydu. Hemen arabayı almaya karar verdi, çünkü ona çoktan göz dikmişti. Kısa sürede gerekli parayı biriktirdi ve o arabayı satın aldı. Zeynep, bu süreçte azim ve kararlılıkla hedeflerine ulaşmanın önemini öğrendi.

Sorular:

Zeynep'in Necati'den arabayı alma süreci nasıl gelişti?

“Göz dikmek” deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Sizin hayatınızda göz diktığınız bir hedefe ulaştığınız bir an var mı?

KӨЗ/КӨЗІН ҚАДАДЫ/ТІКТІ, БІР НӘРСЕНІ ҚАЛАУ.

Айнұр бір керемет көлікке көзін қадағалы көп болды. Ақша жинап көлікті алу үшін, жан-таласты.

Күн демей, түн демей жұмыс істеді.

Ақырында “көзін қадаған” көлікті алды.

Сұрақтар

“Көзін қадады” деген сөзді тағы қандай жағдайда қолдануға болады?

Сенің де “көзінді қадап жүрген” бір нәрсе бар ма?

GÖZ AÇIP KAPAYANA KADAR/КӨЗДІ АШЫП, ЖҰМҒАНША

“Göz açıp kapayana/kapayıncaya kadar/değin”:Ansızın, çok az bir zaman diliminde. (Кенеттен, аз ғана уақыт ішінде) [N.A. s.292]

Ansızın, çok kısa bir zaman diliminde bir şeyin gerçekleştiğini anlatmak için kullanılır. beklenmedik olayların hızla gerçekleştiğini ifade eder.

«Көзді ашып жұмғанша»: лездің арасында, қас пен көздің арасында, әп-сәтте. [I.K. 6.327]

GÖZ AÇIP KAPAYINCAYA KADAR, ANSIZIN, ÇOK AZ BİR ZAMAN DILIMİNDE.

Necati sabah kahvaltısını yaparken aklında birçok iş vardı. Tam o anda, kapının çaldığını duydu. Göz açıp kapayana kadar kapıyı açtı ve arkadaşının sürpriz ziyaretiyle karşılaştı. Ne çabuk geldin! dedi Necati, şaşkınlıkla. Arkadaşı gülümseyerek, Buradayım işte, göz açıp kapayana kadar buraya geldim! dedi. İkisnin de yüzündeki mutluluk, o anın ne kadar özel olduğunu gösteriyordu.

Sorular:

Necati'nin sabah kahvaltısındaki düşünceleri neydi?

Göz açıp kapayana kadar deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Siz de hayatınızda göz açıp kapayana kadar gerçekleşen bir olay yaşadınız mı?

КӨЗ АШЫП, ЖҰМҒАНША, КЕНЕТТЕН, АЗ ҒАНА УАҚЫТ ІШІНДЕ ЖҰЗЕГЕ АСУ

Әли, таңғы асын ішіп отырған еді. Кенет, есіктің қоңырауы соғылды. Досы келді.

-Ұшақ деген жақсы ғой, көзді ашып, жұмғанша жете қаласың, деді досы. Екеуінің де қуаныштан жүздері бал-бұл жайнады.

Сұрақтар:

Әли таңғы аста не ойлап отырды?

"Көз ашып жұмғанша" тіркесін қандай басқа жағдайларда қолдана аласыз?

Сіздің де өміріңізде "көз ашып, жұмғанша" болған қандай оқиға сіңізде?

GÖZ KAMAŞTIRMAK/КӨЗДІҢ ЖАУЫН АЛДЫ

“Göz kamaştırmak”: Görünümü veya başarısıyla çevresindekileri hayran bırakmak. (Көрінісімен, жетістіктерімен айналасындағыларды қызықтырды, телміртті)[N.A. s. 294]
«Көзді алды/көздің жауын алды»: 1. Өзіне еріксіз қаратты, қызықтырды, телміртіп, көздің майын құртты. 2. Қызықтырды, сүйкімді көрінді. [І.К. 6.327]

GÖZ KAMAŞTIRMAK, GÖRÜNÜMÜ İLE ÇEVRESİNDEKİLERİ HAYRAN BIRAKMAK.

Elif sanat yarışmasında mükemmel bir tablo yaptı. Tabloyu sergilediğinde, izleyenlerin gözleri faltaşı gibi açıldı. Bu tablo “göz kamaştırıyor” dedi bir arkadaş. Elif, bu sözleri duyunca çok mutlu oldu ve sanatın insanların üzerinde nasıl bir etki bıraktığını bir kez daha fark etti.

Sorular:

Elif'in tablosu hakkında insanlar ne düşündü?

Göz kamaştırmak deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Sizi en çok etkileyen bir sanat eseri veya başarı anınız var mı?

КӨЗДІҢ ЖАУЫН АЛДЫ, ҚЫЗЫҚТЫРДЫ, СҮЙКІМДІ КӨРІНДІ.

Айнұр сурет көрмесіне барған кездегі көздің жауын алған картинкаларды әлі ұмыта алмады.

Ол жерде өнердің құдіретін сезінген еді.

Сұрақтар:

Сіз өміріңізде “көздің жауын алған” не көрдіңіз?

Қызыққан нәрсеңізге ие бола алдыңыз ба?

GÖZ YUMMAK, KÖZ ЖҰМДЫ

Göz yummak, Görmezden gelmek, Hoşgörü göstermek. (Көрмегендей болу, шыдамдалақ көрсету) [N.A. s.294]

«Көз жұмды» Көрмегендей болу, нар тәуекелге басты. [I.K. 6.330]

GÖZ YUMMAK, BIR DURUMU, HATAYI VEYA OLUMSUZ BIR DURUMU BILEREK GÖRMEZDEN GELMEK

Mert, arkadaşının yaptığı bir hatayı fark etti ama onu üzmemek istemediği için göz yummaya karar verdi. Arkadaşına, Bu seferlik hoş gör, bir dahaki sefere daha dikkatli ol, dedi. Mert, dostluğunun ve anlayışının önemli olduğunu düşündü. Göz yumması, ilişkilerini daha da güçlendirdi.

Sorular:

Mert, arkadaşının hatasına nasıl tepki verdi?

Göz yummak deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Hayatınızda göz yummak zorunda kaldığınız bir durum oldu mu?

KÖZ ЖҰМДЫ, КӨРМЕГЕНДЕЙ БОЛУ, НАР ТӘУЕКЕЛГЕ БАСТЫ.

Кейде адамдардың қателігін, өрескел мінезіне көз жұмуға тура келеді. Бірақ мұны, олар, сенің әлсіздігің ретінде қабылдауы да мүмкін. Осындай екі түрлі жағдайға түсіп қалатын жәйттер баршылық.

Сұрақтар:

Сенің тәжірибеңде “көз жұмған” қандай жағдай болды?

Кей нәрселерге “көз жұма” салудың зияндар мен пайдалары туралы айтып бер.

GÖZLERİNİ /GÖZÜNÜ KAN BÜRÜMEK/ КӨЗДЕРІ ҚАН ТАЛАДЫ

“Gözlerini/gözünü kan bürümek”: Çok sinirlenip birine zarar verecek, öldürecek duruma gelmek (Қатты ашуланып біреуді өлтіретіндей халге жету) [N.A. s.294]

«Көздері қан талады»: қатты ашулану.

GÖZLERİNİ KAN BÜRÜMEK, ÇOK SINIRLENIP BIRINE ZARAR VERECEK DURUMA GELMEK

Selin, uzun süredir arkadaşının sürekli ona zarar veren davranışlarına katlanıyordu. Bir gün, en son yaptığı şey karşısında o kadar sinirlendi ki gözleri kan bürümüş gibiydi. Kendini kaybetmiş bir şekilde, Artık dayanamayacağım! diye bağırды. Selin, o an bir şeyler yapma isteği ile doluydu ama derin bir nefes alarak, sakinleşmeyi başardı ve durumu daha da kötüleştirmemek için oradan uzaklaştı.

Sorular:

Selin'in arkadaşının davranışlarına verdiği tepki nasıldı?

Gözlerini kan bürümek deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Sizi öfkeliendiren bir durumu kontrol altına almak için nasıl davrandınız?

КӨЗДЕРІ ҚАН ТАЛАДЫ, ҚАТТЫ АШУЛАНҒАНДА, КӨЗДЕРІНІҢ ҚЫЗАРЫП КЕТУІ.

Сәуле ұзақ уақыт бойы досының жымсықы әрекеттеріне шыдап жүрді. Бір күні, досының соңғы жасағанына ашуланғаны соншалық, көздері қан талап кетті. Сол сәтте өзін ұстай алмай кетті. Бірақ терең тыныс алып, жағдайды одан әрі ушықтырмау үшін ол жерден шығып кетті.

Сұрақтар:

Сәуле досының әрекетіне берген реакциясы қандай болды?

Көздері қан талады тіркесін қандай басқа жағдайларда қолдана аласыз?

Сізді ашуландыратын бір жағдай қалай бақылау алдыңыз?

GÖZLERİNİ/GÖZÜNÜ OYMAK/KƏZİN OJU

Gözlerini oymak: “Kimseye çok kötülük etmek”: Aralarında aşırı geçimsizlik bulunmak. (Біреуге жамандық жасау. Араларында көре алмаушылық болу) [N.A. s.294]
«Көздерін/көзін ою»: біреуге жамандық жасау.

GÖZLERİNİ /GÖZÜNÜ OYMAK, KIMSEYE ÇOK KÖTÜLÜK ETMEK

Necati ve Cem, yıllardır arkadaşlardı. Ancak, iş yerinde yaşanan bir rekabet, dostluklarını derinden sarstı. Necati, Cem'in projelerini sürekli eleştiriyor ve onu küçük düşürmeye çalışıyordu. Necati'nin bu davranışı Cem'in gözünü oymak için kararlı olduğunu gösteriyordu. Necati'nin davranışları o kadar can sıkıcı hale gelmişti, artık ona karşı duyduğu öfkeyi saklayamıyordu. Bu olay dostluklarının sonunu getirdi.

Sorular:

Necati ve Cem arasındaki rekabet nasıl başladı ve gelişti?
Gözlerini oymak deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

KƏZDERİN / KƏZİN OJU, BİREUGE ЖАМАНДЫҚ ЖАСАУ, ЕКІ АДАМ АРАСЫНДАҒЫ ЖАУЛЫҚ

Әли мен Сағат көптеген жылдар бойы достар еді. Алайда, жұмыс орнындағы бәсекелестік, олардың достығына нұқсан келтірді. Әли, Сағаттың жобаларын үнемі сынға алып, оны басқаларының алдында төмендетуге тырысты. Сағат оған әрі шыдай алмады. Али менің «көзімді ойғысы кеп жүрген сияқты» деп ойлады. Бұдан әрі олар дос болып қала алмады.

Сұрақтар:

Әли мен Сағаттың арасындағы бәсекелестік қалай басталды?
«Көзін ою» тіркесін қандай басқа жағдайларда қолдана аласыз?
Сіз ашуыңызды қалай басасыз?

GÖZÜ/GÖZLERİ AÇILMAK/KӨЗДЕРІ АШЫЛДЫ

“Gözü/gözleri açılmak: Eskiden bilmediği, anlamadığı birçok şeyleri öğrenip işine gelenle gelmeyeni ayırt eder duruma gelmek. Deneyim sahibi olmak. (Бұрындары білмейтін, түсінбейтін көп нәрсені үйреніп, біліп, қайсысы дұрыс қайсысы бұрыс екенін ажырата алатын жағдайға келу) [N.A. s.295]

«Көзі ашылды»: көкірегін, санасын оятты; санасы оянды, өмірді білді, таныды. Сауаттанды, білім алды. [I.K. 6.333]

GÖZÜ AÇILMAK, DAHA ÖNCE BILINMEYEN VEYA ANLAŞILAMAYAN BİRÇOK ŞEYİ ÖĞRENMEK

Zeynep, üniversiteye başladığında hayata dair pek çok şeyi bilmiyordu. Farklı dersler alarak yeni şeyler öğrenmeye başladı. Özellikle sosyoloji dersinde, toplumun dinamiklerini anlamaya yönelik birçok bilgi edindi. Zamanla, Zeynep'in gözleri açıldı. Eskiden basit görünen sosyal ilişkilerin ne kadar karmaşık olduğunu anladı. Arkadaşlarıyla olan tartışmalarında daha bilinçli bir şekilde fikirlerini savunmaya başladı.

Sorular:

Zeynep, üniversiteye başladığında hangi zorluklarla karşılaştı?

Gözleri açılmak deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Hayatınızda gözlerinizi açmanıza neden olan bir deneyim yaşadınız mı?

KӨZІ АШЫЛУ, БҰРЫН БІЛМЕЙТІН, ТҮСІНБЕЙТІН НӘРСЕНІ ҮЙРЕНІП, БІЛІП АЛУ

Зейнеп, университетке қабылданғанда өмірге қатысты көп нәрсені білмейтін еді. Түрлі пәндерді оқып, жаңа нәрселер үйренуге кірісті. Әсіресе, социология сабағында қоғамның динамикасын түсінуге арналған көптеген ақпарат алды. Уақыт өте келе, Зейнептің көзі ашылды. Бұрынғы кезде қарапайым көрінген әлеуметтік қарым-қатынастардың қаншалықты күрделі екенін түсінді. Оның көз ашылған еді.

Сұрақтар:

Зейнеп университетке қабылданған кезде қандай қиындықтарға тап болды?

«Көзі ашылу» тіркесін қандай басқа жағдайларда қолдана аласыз?

Сізде “көзіңізді ашқан” қандай жағдай болды?

GÖZÜ DÖNMEK/КӨЗІ ҚАРАЙДЫ

“Gözü dönmek”: Aşırı bir istek ya da kızgınlık dolayısıyla mantıklı düşünmekten uzaklaşarak her şeyi yapacak duruma gelmek. (Аңсары қатты ауғандықтан немесе қатты ашуланғандықтан дұрыс ойлай алмай, не істеп не қойғанын білмей қалу) [N.A. s.295]

«Көзі қарайды»: аңсары қатты ауды. Қарны ашты, ашықты. [I.K. 6.334]

GÖZÜ DÖNMEK, AŞIRI BİR İSTEK YA DA KIZGINLIK DOLAYISIYLA MANTIKLI DÜŞÜNEMEMEK

Mehmet yıllardır hayalini kurduğu bir arabayı nihayet aldı. Ancak, arabanın ilk gününde başına gelen bir kaza, onu derinden sarstı. Öfkesiyle dolup taşı ve bir an için mantığını kaybetti. Hemen kazaya neden olan sürücüyü tartışmaya başladı. Gözleri dönmüştü, ne söylediğini bile bilmiyordu. O an, sadece öfkesini kusmak istiyordu. Sonunda, olay yatıştığında, sakinleşip durumu düşündüğünde, bu davranışının yanlış olduğunu fark etti.

Sorular:

Mehmet'in gözünün dönmesine ne sebep oldu?

Gözü dönmek deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Sizin hayatınızda gözünüzün döndüğü bir an yaşandı mı?

KӨЗІ ҚАРАЙДЫ, АҢСАРЫ ҚАТТЫ АУДЫ, ҚАРНЫ АШТЫ, АШЫҚТЫ

Мехмет, жылдар бойы армандаған машинасын алу үшін көп жұмыс істеді. Кейде тіпті тамақтануға уақыты болмайтын. Бүгін бірден “көзі қарайды” Мехмет екі күннен бері ештеме жемегені есіне түсті. “Қой, осылай жалғаса берсе, денсаулығым зиян болар” деп ойлады, ішінен.

Сұрақтар:

Мәтінде Мехметтің “көзі қарайды” деп нені айтып тұр?

«Көзі қарайды» деп тағы қандай жағдайда айтады.

GÖZÜNDE OLMAMAK/KÖZİNE İLMEDİ

“Gözünde olmamak, Önemsememek, çok fazla ciddiye almamak. (Елемей, аса маңызды санамай) [N.A. s.296]

«Көзіне ілмеді»: елемеді, өзіне теңгермеді. [I.K. б.336]

GÖZÜNDE OLMAMAK, BİR ŞEYİ VEYA KİŞİYİ ÖNEMSEMEEK, CİDDİYE ALMAMAK

Selin, arkadaşlarıyla birlikte bir etkinliğe katılmaya karar verdi. Ancak, bir arkadaşının daveti üzerine etkinliğe katılmayı unuttu. Arkadaşları, onun gelmemesini önemsemedi ve ona «Gözünde olmamak» deyi hatırlattılar. Selin, Gerçekten çok önemli değildi, ama yine de üzuldüm, dedi. O günden sonra, başkalarının duygularını daha fazla önemsemeye karar verdi.

Sorular:

Selin'in arkadaşlarının onun etkinliğe katılmamasını nasıl değerlendirdi?

Gözünde olmamak deyi başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

KÖZİNE İLMEY, BİR HƏРСЕНİ НЕМЕСЕ АДАМДЫ ЕЛЕМЕY, МАҢЫЗДЫ САНАМАҢ

Сәуле, достарымен бірге бір шараға қатысуды шешті. Алайда, бір досының шақыруы бойынша шараға қатысуды ұмытып кетті. Достары оның келмегенін көздеріне де ілмеді. Сәуле үшін бұл соншалық маңызды болмаса да, көңілі қалды.

Сұрақтар:

Сәуленің достары оның шараға келмеуін қалай бағалады?

Сізде өзіңіздің бар екеніңізді басқалардың назар аудармаған жағдайда не істедіңіз?

GÖZ YAŞINA BAKMAMAK/KÖZİNİŇ ЖАСЫНА ҚАРАМАУ

“Göz yaşına bakmamak”: Hiçbir biçimde hoşgörü ve acıma duygusu taşımamak, yalvarmalara aldırış etmemek. (Еш жаны ашымай, жалынғанына қарамау) [N.A. s.298]

«Көзінің жасына қарамау»: еш жаны ашымау. [I.K. 6.329]

GÖZ YAŞINA BAKMAMAK, HİÇBİR BİÇİMDE HOŞGÖRÜ VE ACIMA DUYGUSU TAŞIMAMAK

Zeynep, iş yerindeki bir projede hatalar yapmıştı ve bu durum patronunun ona oldukça sert davranmasına neden oldu. Zeynep, gözyaşları içinde patronuna yalvararak durumu düzeltmek için bir şans istedi. Ancak patron, Zeynep'in göz yaşına bakmadan. O an, Zeynep iş hayatının bazen ne kadar acımasız olabileceğini anladı.

Sorular:

Zeynep'in patronunun tepkisi ne oldu?

Göz yaşına bakmamak deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Sizin hayatınızda göz yaşı döktüğünüz ama kimsenin önemsemediği bir durum oldu mu?

KÖZİNİŇ ЖАСЫНА ҚАРАМАУ, БІР АДАМНЫҢ ЖАЛЫНҒАНЫНА ЖАНЫ АШЫМАУ, ЕЛЕМЕУ

Зейнеп, жұмыс орнында жобада қателіктер жіберді. Ол көз жасын төгіп, басшысынан тағы да бір мүмкіндік сұрады. Бірақ басшысы, Зейнептің көз жасына қарамады. Сол сәтте, Зейнеп жұмыста адамдар неге сонша қатыгез деп ойлады.

Сұрақтар:

Зейнептің басшысының реакциясы қандай болды?

Көзінің жасына қарамау тіркесін қандай басқа жағдайларда қолдана аласыз?

Сіздің басыңыздан ешкімнің маңызды деп есептемеген, бірақ сіздің жүрегіңізді ауыртқан жағдай өтті ме?

GÜLER MISIN, AĞLAR MISIN/ЖЫЛАРЫН ДА, КҮЛЕРІН ДЕ БІЛМЕДІ

“Güler misin, ağlar mısın”: Hem gülünç hem de üzücü nitelikteki şaşırtıcı olaylar karşısında ne yapacağımı bilemiyorum anlamında söylenir. (Külкілі жағдайларда немесе қайғылы жағдайларда не істерін білмей қалу) [N.A. s.299]

«Жыларын да, күлерін де білмеді»: білмейді жыларын да күлерін де. Қатты қуанғаннан не істерін білмеді. [I.K. 6.283]

GÜLER MISIN, AĞLAR MISIN?, HEM GÜLÜNÇ HEM DE ÜZÜCÜ DURUMLARDA, NE YAPACAĞINI BİLEMEK

Elif, yıllardır görmediği bir arkadaşının beklenmedik bir şekilde evlenmeye karar verdiğini öğrendi. Düğün gününde, arkadaşının gelinlik giymesiyle gözleri doldu. Hem sevinçten gözyaşları döküyor, hem de eski anıları hatırlayıp gülümsemek istiyordu. Mutluluktan hem ağladı, hem güldü.

Sorular:

Elif, arkadaşının düğününde hangi duyguları yaşadı?

Siz de hayatınızda kararsız kaldığınız, hem güldüğünüz hem de ağladığınız bir durum yaşadınız mı?

ЖЫЛАРЫН ДА, КҮЛЕРІН ДЕ БІЛМЕДІ, ҚУАНҒАННАН ӘРТҮРЛІ СЕЗІМДЕРДІ БАСТАН ӨТКЕРҮ.

Гүлшат жылдар бойы көрмеген досының күтпеген жерден үйленетінін білді. Той күні, досының қалыңдық киімін кигенін көріп, жүрегі толқып, көздері жасқа толды. Гүлшат біресе көзіне жас алып, біресе күлді. Ақырында өзін жинап, тойда барынша көңілді болуға шешім қабылдады.

Сұрақтар:

Гүлшат досының тойында қандай эмоцияларды бастан өткерді?

Сізде сезімдеріңіз араласқан, не істеріңізді білмеген жағдай болды ма?

IRMAKTAN GEÇERKEN AT DEĞİŞTİRİLMEZ/ ӨТКЕЛ ҮСТІНДЕ КӨЛІК АУЫСТЫРМАЙДЫ

“İrmaktan geçerken at değiştirilmez”:Bir işin yapıldığı sırada ve zamansız bir noktada araç gereç, kişi ya da yöntem değiştirmeye kalkmak.(Бір іс әрекет жасалып, жол ортасына жеткенде басқаруды, қажетті құрал жабдықтарды, әдіс тәсілдерді өзгертуге тырысу) [N.A. s.314]

«Өткел үстінде көлік ауыстырмайды»: бір іс-әрекет жасалып, жол ортасына жеткенде басқаруды, қажетті құрал-жабдықтарды, әдіс-тәсілдерді өзгертуге тырысу.[Ш.А. б.28]

İRMAKTAN GEÇERKEN AT DEĞİŞTİRİLMEZ, ZAMANSIZ BİR NOKTADA DEĞİŞİM YAPILMAZ

Necmi, büyük bir sunum için hazırlık yapıyordu. Sunum günü geldiğinde, sunumunu hazırladığı bilgisayarını yerine başka bir bilgisayar kullanmak zorunda kaldı. Ancak, yeni bilgisayarın ayarlarını yapmadığı için slaytları düzgün bir şekilde gösteremedi. Bir işin tam ortasında yöntem değiştirmek zorunda kalmanın getirdiği sıkıntıyı yaşadı. Sonunda, sunumu tamamlasa da, bu deneyim ona gelecekteki sunumlarını daha iyi hazırlaması gerektiğini hatırlattı.

Sorular:

Necmi, sunum sırasında hangi sorunla karşılaştı?

İrmaktan geçerken at değiştirilmez deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Sizin hayatınızda bir işin ortasında değiştirme kararı aldığınız bir durum oldu mu?

ӨТКЕЛ ҮСТІНДЕ КӨЛІК АУЫСТЫРМАЙДЫ, ЖОЛ ОРТАСЫНДА ӨЗГЕРТУ ҚАУІПТІ

Ахмет, үлкен бір презентацияға дайындық жасап жүрді. Презентация күні келгенде, ол дайындаған компьютерінің орнына басқа компьютерді қолдануға мәжбүр болды. Бірақ, жаңа компьютердің параметрлерін дұрыс орнатпағандықтан, слайдтарын дұрыс көрсете алмады. Презентация барысында Ахмет «өткел үстінде көлік ауыстырмайды» деген осы екен ғой деп ойлады. Істің ортасында әдіс-тәсілді өзгертуге мәжбүр болудың қиыншылықтарын сезінді.

Сұрақтар:

Ахмет презентация барысында қандай мәселемен бетпе-бет келді?

Сіз өміріңізде бір істің ортасында өзгерту шешімін қабылдаған жағдай болды ма?

ІÇ ІÇІНЕ СИВМАМАК/ІШІНЕ СЫЙМАДЫ

“Іç içine sığmamak”: Heyecanını, sevincini gizleyememek. Heyecandan ne yapacağını bilememek.(Қобалжығанын, қуанғанын жасыра алмай. Қобалжығаннан не ісерін білмей.) [N.A. s.315]

«Ішіне сыймады»: айтқысы келді де тұрды, сыр сақтай алмады. [I.K. 6.795]

ІÇ ІÇІНЕ СИВМАМАК, HEYECANINI, SEVINCINI GIZLEYEMEMEK.

Merve yıllardır hayalini kurduğu iş teklifini aldığı anda içi içine sığmadı. O kadar mutluydu ki, hemen en yakın arkadaşıyla bu güzel haberi paylaşmak istedi. İçime sığmıyor, hemen söylemem gerek! dedi. Merve, duygularını saklayamadığı için heyecanla arkadaşına iş teklifini anlattı. Arkadaşının sevinçle ona sarılmasıyla birlikte Merve, bu anın mutluluğunu paylaşmanın verdiği keyfi hissetti.

Sorular:

Merve, iş teklifini aldığı anda hangi duyguları yaşadı?

İçine sığmamak deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

Sizin hayatınızda iç içine sığmadığınızı bir durum oldu mu?

ІШІНЕ СЫЙМАУ, ҚОБАЛЖУДЫ, ҚУАНЫШ ПЕН БАҚЫТТЫ ЖАСЫРА АЛМАУ.

Майра жылдар бойы күткен армандағы жұмыс ұсынысын алған кезде, қуанышы ішіне сыймады. Ол соншалықты бақытты болды, ең жақын досымен осы тамаша жаңалықты бөлісуді ұйғарды. Дерек қуанышты хабарды достарына айтты.

Сұрақтар:

Майра жұмыс ұсынысын алған кезде қандай эмоцияларды бастан өткерді?

«Ішіне сыймау» тіркесін басқа қандай жағдайларда қолдана аласыз?

Сіздің өміріңізде «ішіңізге сыймай» дерек біреуге айтқыңыз келген бір жағдай болды ма?

İÇLİ DIŞLI CAN CİĞER SARMA/ІШІ-БАУЫРЫНА KIPY

“İçli dışlı can ciğer sarma”: Bir birine karşı samimi olarak rahat davranmak, arada belli bir resmiyete gerek duymamak. (Бір-бірін өте жақын тарту, баурап алу) [N.A. s.316]

«Іші-баурына кірді»: жылы сөз, жақсы мінезімен баурап алды, өзіне жақын тартты, жылы сөйлеп өзіне қаратты. [I.K. б.792]

İÇLİ DIŞLI CAN CİĞER SARMA, SAMİMİYETİN ÜST DÜZEYDE OLDUĞUNU İFADE EDER.

Zeynep ve Ayşe, çocukluklarından beri ayrılmaz iki dosttu. Birbirlerinin sırlarını paylaşıp, her anı birlikte geçirirlerdi. Zeynep, Ayşe'yi ailesinden biri gibi görüyordu. O kadar içli dışlı olmuşlardı ki, Zeynep'in evine her gittiğinde sanki kendi evindeymiş gibi rahat davranırdı.

Sorular:

Zeynep ve Ayşe arasındaki ilişkinin temel özellikleri nelerdir?

İçli dışlı can ciğer sarma deyimini başka hangi ilişkilerde kullanabilirsiniz?

Sizin hayatınızda içli dışlı olduğunuz bir arkadaşınız var mı?

ІШІ-БАУЫРЫҢА КІРДІ, ШЫНАЙЫ ДОСТЫҚ ПЕН ЖАҚЫНДЫҚТЫ БІЛДІРЕДІ

Зейнеп пен Айша балалық шақтарынан бері ажырамас дос еді. Олар бір-біріне барлық құпияларын айтып, әр сәтті бірге өткізетін. Айша Зейнептің үйіне келсе, бірден ас үйге кіріп, шай дайындап, іші-бауырына кіріп кететі. Бізге “ресмилік қажет емес қой” деп күлімсірейтін. Олардың осы шынайы достығы барлығына үлгі болатын.

Сұрақтар:

Зейнеп пен Айшаның қарым-қатынасындағы басты ерекшеліктер қандай?

Сіздің өміріңізде іші-бауырына кірген жақын досыңыз бар ма?

İĞNE ATSAN YERE DÜŞMEZ /ИНЕ ШАНШАР ЖЕР ЖОҚ

“İğne atsan yere düşmemek”:Aşırı kalabalık, çok dolu ortamları anlatmak için söylenir. (Халқы көп, тығыз дегенді білдіреді) [N.A. s.317]

«Ине шаншар жер жоқ»: қалың, тығыз. [I.K. б.304]

İĞNE ATSAN YERE DÜŞMEZ, AŞIRI KALABALIK VE SIKIŞIK ORTAMI BELIRTİR

Bir gün pazar yerinde büyük bir indirim haberi yayılır. Tüm mahalle, alışveriş yapmak için pazara akın eder. Tezgahların etrafı insanlarla dolup taşmıştır. Herkes o kadar sıkışık bir halde pazara doluşur ki, bir adım atmak bile neredeyse imkansızdır. Tezgahın arkasında duran satıcı, kalabalığı görünce arkasına dönüp, “Vallahi burada iğne atsan yere düşmez” der. O an, herkes kalabalığın ne kadar yoğun olduğunu fark eder.

Sorular:

Bu deyim hangi durumlar için kullanılır?

Hiç aşırı kalabalık bir ortamda bulundunuz mu? Bu durumda ne hissettiniz?

ИНЕ ШАНШАР ЖЕР ЖОҚ, ХАЛЫҚ КӨП ЖИНАЛҒАН ЫҒЫ-ЖЫҒЫ ОРТАНЫ БІЛДІРЕДІ

Бір күні қаладағы танымал базарда үлкен жеңілдік болатыны туралы хабар тарайды. Қала тұрғындары базарға қарай ағылып келе бастайды. Базарда адамнан аяқ алып жүргісіз жағдайға жетеді. Бәрі де сауда жасап қалуға асық. Базарда адамдар бір-біріне сығылысып, жүру қиын болып кетеді. «Мына жерде ине шаншар жер жоқ қой!» деді, ол жердегілер.

Сұрақтар:

Бұл ті қандай жағдайда қолданамыз?

Хикаядағы базар көрінісі осы тіркесті қалай сипаттайды?

Сен халық көп жиналған жерде болдың ба? Қандай сезімде болдың?

İĞNE DELİĞİNDEN GEÇMEK/ИНЕНІҢ КӨЗІНЕН ӨТКЕНДЕЙ

“İğne deliğinden geçmek/geçirmek” :Nereden ne biçimde ve nasıl yararlanacağını bilmek. Çıkarları doğrultusunda davranmak. (Қайда, қалай әйтеуір ебін табуды біледі. Өз пайдасын ойлайды.) [N.A. s.317]

«Иненің көзінен өткендей»:пысық; қайда болса да тесіп шығатын әдісі, әрекеті туралы. [I.K. 6.303]

İĞNE DELİĞİNDEN GEÇMEK, NEREDEN NE BİÇİMDE VE NASIL YARARLANACAĞINI BILMEK.

Necati іш yerinde sürekli fırsat kollayan bir çalışandır. Bir gün, şirketin büyük bir proje için yeni bir sorumlu aradığını duyar. Proje riskli olmasına rağmen, Necati bu fırsatı kaçırmaz. Üstlerine gidip projeyi devralmak istediğini söyler. Projeye dair her türlü riski hesaplayarak planlar yapar ve projeyi başarıyla tamamlar. Herkes Necati'nin bu kadar zor bir işi başarıyla bitirmesine şaşırarak “Necati tam iğne deliğinden geçecek adam” diye konuşulur.

Sorular:

Bu deyim hangi durumlar için kullanılır?
Siz de hiç zor bir durumda çıkarınızı korumak için fırsatları nasıl değerlendirdiniz?

ИНЕНІҢ КӨЗІНЕН ӨТКЕНДЕЙ, ӨТЕ ПЫСЫҚ, ӨЗ ІСІН ТЫНДЫРА АЛАТЫН АДАМ

Ермек – өте пысық жігіт. Ол қай жерде, қандай жағдайда болмасын, жол тауып кетеді. Бір күні жұмыста қысқарту болады деп хабарланады. Көпшілік уайымдап жатқанда, Ермек сабырлы күйде басшылармен кездесіп, оларға өзінің жаңа жобасы жайлы айтады. Нәтижесінде, қысқартудан аман қалып қана қоймай, жаңа жоба үшін жауапты адам болып шығады. Мұны естіген әріптестері оны Ермек «иненің көзінен өтеді» деді.

Сұрақтар:

Әңгімедегі «иненің көзінен өткендей болу» дегенді қалай түсінеміз?
Өзіңнің басыңнан өткен оындай жағдай туралы айтып бер.

İĞNE İLE KUYU KAZMAK/ИНЕМЕН ҚҰДЫҚ ҚАЗҒАНДАЙ

“İğne ile kuyu kazmak”: bir işi eldeki çok kısıtlı gerçeklerle sıkıntı çekerek yapmak. Sabırlı ve azimli bir çalışma ile başa çıkılması güç olan bir işin üstesinden gelmek. (Бір істі қолындағы кішкентай мүмкіндіктермен қиналып жасау. Сабырымен жігерінің арқасында еш өнбейтін бейнеті көп бір істі жасау) [N.A. s.318].

“Инemen құдық қазғандай”: қиын, шарттарда жасау.

İĞNE İLE KUYU KAZMAK, BİR İŞİ ELDEKİ ÇOK KISITLI GERÇEKLERLE SIKINTI ÇEKEREK YAPMAK

Mehmet, köydeki okul için bir kütüphane açmaya karar verir. Ancak, kütüphane kuracak kadar kitabı ve parası yoktur. Yine de bu hedefine ulaşmakta kararlıdır. Günlerce, farklı yerlerden kitap bağışları toplar, eski kitapları onarır ve zamanla kütüphane için yeterli kitap biriktirir. Aylar süren yoğun çabasının ardından, sonunda köydeki çocuklar için bir kütüphane açmayı başarır. Çevresindekiler ona, «Mehmet gerçekten iğne ile kuyu kazdı, yoklukta böyle büyük bir işi başardı», derler.

Sorular:

Bu deymi hangi tür işler için kullanırsınız?

Mehmet'in kütüphane açma süreci bu deymi nasıl açıklıyor?

Siz de hiç zorlu bir işi kısıtlı imkanlarla başarmaya çalıştınız mı?

ИНЕМЕН ҚҰДЫҚ ҚАЗҒАНДАЙ, ӨТЕ АУЫР, МАНДЫМАЙТЫН, БЕЙНЕТІ АУЫР ІС.

Дүйсен ауылындағы ескі мектебін жөндеуге кірісті. Ол үшін қажетті материалдар да, жұмысшылар да жетіспеді. Дегенмен, Дүйсен қайтпай, әрқайсысынан аздап көмек сұрап, өз күшін жұмсап, мектепті жөндей бастады. Күн сайын аз-аздан жұмыс жасап, ақыры көп уақыт пен күш жұмсап, мектебін қалпына келтірді. Ауыл тұрғындары оны мақтап: «Дүйсен инemen құдық қазғандай ауыр жұмысты еңсерді» деді.

Сұрақтар:

Бұл сөзді қандай жағдайларда қолданамыз?

Дүйсеннің мектеп жөндеу тарихы “инemen құдық қазғандай” дегенді қалай түсіндіреді?

Өзің ұзақ уақыт пен күш талап ететін бір іспен айналыстың ба?

İKİ AYAĞI BİR PABUCA GİRMEK/ЕКІ АЯҒЫН БІР ЕТІККЕ ТЫҒУ

“İki ayağı bir pabuca girmek”: Bir işi yapmaya çalışırken çok sıkışmak, telaşlanmak. (Бір істі істеп жатқанда қиналу, әбіржіп сасу) [N.A. s.320]

«Екі аяғын бір етікке тықты»: састырды, апшысын қуырды. [І.К. 6.200]

İKİ AYAĞI BİR PABUCA GİRMEK, BİR İŞİ YAPMAYA ÇALIŞIRKEN ÇOK SIKIŞMAK, TELAŞLANMAK

Necmi, bir düğün organizasyonu yapma görevini üstlenmişti. Ancak düğün günü yaklaştıkça hazırlıkların yetişmediğini fark etti. Bir yandan gelinliğini hazır olup olmadığını kontrol ederken, diğer yandan misafirlerin oturma düzeniyle ilgileniyordu. Tam her şey yoluna giriyor derken, düğün salonundaki süslemelerin yanlış yapıldığını fark etti. Necmi, bir yandan telefonla konuşup diğer yandan koşturarak işi toparlamaya çalışırken, adeta iki ayağı bir pabuca girmiş gibiydi. Telaşı yüzünden daha da zor duruma düştü.

Sorular:

Bu deyim hangi durumlar için kullanılır?

Siz hiç bir işi yaparken aynı anda çok fazla şeyle uğraşmak zorunda kaldınız mı? Nasıl başa çıktınız?

ЕКІ АЯҒЫН БІР ЕТІККЕ ТЫҚТЫ, САСТЫРДЫ,

Нұрлан жаңа жұмысында өте жауапты бір тапсырма алды. Ол тапсырманы орындап жатқанда, бастық кенет тағы бірнеше тапсырма беріп, шұғыл түрде аяқтауды талап етті. Нұрлан не істерін білмей, қолы да, басы да қайда жетерін білмей қалды. Оңға барса, солға жетпей, солға барса, оңға үлгермей әбігер болды. Өйткені бастығы оның екі аяғын бір етікке тыққан еді.

Сұрақтар:

Бұл тіркесті қандай жағдайда қолданамыз?

Өз өміріңде бір уақытта бірнеше тапсырма орындауға мәжбүр болған кездерің болды ма?

İTİ/KÖPEĞİ BAĞLASAN DURMAMAK/ ИТ БАЙЛАСА ТҰРҒЫСЫЗ

“İti/köpeği bağlasan durmamak”: Oturulmaya elverişsiz, içinde yaşaması zor, çok pis ve kötü bir yer anlamında söylenir. (Адам тұруға ыңғайсыз, қиын, лас, жаман жер) [N.A. s.333]

«Ит байласа тұрғысыз»: адам тұрып, тіршілік жасап болмайтын жер. [I.K. б.304]

İTİ/KÖPEĞİ BAĞLASAN DURMAZ, ÇOK KÖTÜ, PIS, VE İÇİNDE YAŞANMASI IMKANSIZ BİR YER

Ayşe ve ailesi yeni bir eve taşınmak zorunda kaldılar. Ancak ev, düşündüklerinden çok daha kötü durumdaydı. Tavanı akıyordu, duvarlar rutubetliydi ve her yer toz içindeydi. Ayşe, ne kadar temizlemeye çalışsa da ev bir türlü yaşanacak hale gelmiyordu. Komşusu evi gördüğünde, Ayşe, burası resmen iti bağlasan durmaz! «Bir an önce başka bir yer bulmanız lazım», dedi. Ayşe ve ailesi de kısa sürede evden taşınmaya karar verdi.

Sorular:

Bu deymi hangi tür mekanlar için kullanırsınız?

Ayşe'nin evi bu deymi nasıl açıklıyor?

Siz de hiç oturulması zor bir yerde bulundunuz mu? Ne hissettiniz?

ИТ БАЙЛАСА ТҰРҒЫСЫЗ, БҰЛ ӨТЕ НАШАР, АДАМ ТҰРМАЙТЫН, ӨМІР СҮРУГЕ МҮЛДЕ ЫҢҒАЙСЫЗ ЖЕР

Ержан ауылға жақын орналасқан ескі үйді арзанға сатып алды. Үйге алғаш келгенде оның іші толған ылғал мен көгерген қабырғалар екенін көрді. Терезелер сынған, шатырдан су ағып тұр. Ержан қанша тырысса да, үйді жөндеп, өмір сүруге жарамды ете алмады. Бір күні көршісі: «Мына үйде ит байласа тұрғысыз ғой, Ержан! Жөндеуге уақыт пен ақшаны зая кетірме» деп айтты. Ержан үйден бас тартты.

Сұрақтар:

Бұл қандай жерлер үшін қолданылады?

Ержанның хикаясы “ит байласа тұрғысыз” деген тіркесті қалай түсіндіреді?

Өмір сүруге жарамсыз немесе өте қиын жерде болдың ба? Қандай әсерде болдың?

KAFA GÖZ YARMAK/БАСЫ КӨЗІН ЖАРДЫ

“Kafa göz yarmak”: Kaba ve kırıcı bir biçimde davranıp konuşmak. Patavatsızlık etmek. (Дөрекі сөйлеу, дөрекілік жасау) [N.A. s.337]

«Басын жарып, көзін шығарды»: бір нәрсенің әлек-шәлегін шығарды, ойран- асыр етті. [I.K. 6.130]

KAFA GÖZ YARMAK, KABA VE KIRICI ŞEKİLDE DAVRANMAK VEYA KONUŞMAK

Murat, arkadaşlarıyla kahvehanede otururken, bir konuda fikrini sormadan tartışmaya katıldı. Ancak o kadar patavatsızca konuştu ki, herkes şaşkına döndü. Sözleriyle kimsenin gönlünü kırmak istemese de, kaba ve kırıcı şekilde konuşmuştu. Arkadaşları ona dönüp, Murat, resmen kafa göz yardım! Biraz daha dikkatli konuşmalısın, dediler. Murat o anda, konuşurken daha nazik olması gerektiğini fark etti.

Sorular:

Bu deymi hangi durumlar için kullanılır?
Murat'ın arkadaşlarıyla konuşma şekli bu deymi nasıl açıklar?

Siz de hiç patavatsızlık yapıp istemeden birini kırdığınız oldu mu?

БАСЫН ЖАРЫП, КӨЗІН ШЫҒАРДЫ, БІР НӘРСЕНІҢ ӘЛЕК-ШӘЛЕГІН ШЫҒАРДЫ, ОЙРАН- АСЫР ЕТТІ

Арман достарымен бірге үй жиһазын құрастыруға кірісті. Бәрі жоспар бойынша болуы керек еді, бірақ Арман асығыс әрекет етіп, нұсқаулықты оқымай, бөлшектерді дұрыс құрастырмады. Нәтижесінде, жиһаз қисық болып, қайтадан құрастыру керек болды. Оның әрекетін көрген досы: «Арман, басын жарып, көзін шығардың ғой! Асықпай жасау керек еді» деп ренжіді.

Сұрақтар:

Бұл қандай жағдайларда қолданылады?
Арманның әрекеті басын жарып, көзін шығару дегенді қалай түсіндіреді?

Өзіңнің асығыстықпен бір нәрсені бүлдірген кездерің болды ма?

КАН БАШЫНА ФИРЛАМАК/ ҚАНЫ БАСЫНА ШАПТЫ

“Kan başına fırlamak”/dolmak Bir kimsenin öfke ve kızgınlığından ne yapacağını bilmeyecek durumda olması anlamında söylenir. (Қатты ашудан не істейтінін білмеу) [N.A. s.339]

«Қаны басына шапты»;«Қаны қарайды»: Ашу ызаға булықты, түңіле ыза болды.[I.K. 6.411]

КАН БАШЫНА ФИРЛАМАК, БІР КІШІНІН ӨФКЕСІНДЕН НЕ ЯРАСАҒИНИ БІЛЕМЕЗ НАЛЕ ГЕЛМЕСІ

Selim, iş yerinde çok yoğun bir dönemdeyken patronu ona beklenmedik bir şekilde başka bir büyük proje daha yükledi. Zaten işleri yetiştiremeyecek durumda olan Selim, bu yeni görevle iyice bunaldı. Ancak iş arkadaşlarından birinin hatası yüzünden, tüm proje aksayınca Selim'in sabrı taşı. Kızgınlıktan yüzü kıpkırmızı oldu, adeta kanı başına fırlamıştı. Ne yapacağını bilemedi ve öfkesini kontrol etmekte zorlandı. Onu gören herkes, «Selim gerçekten öfkesine hakim olamıyor, kanı başına fırlamış», dedi.

Sorular:

Bu deyim hangi tür duygusal durumlar için kullanılır?

Selim'in iş yerindeki öfkesi bu deymi nasıl açıklar?

ҚАНЫ БАСЫНА ШАПТЫ, АШУ ЫЗАҒА БУЛЫҚТЫ, ТҮҢІЛЕ ЫЗА БОЛДЫ

Ерлан жұмысында әдеттегідей бейбіт жұмыс істеп жатқан. Бірақ бір әріптесі оған жалған кінә артып, басшылыққа шағымданды. Бұл жағдай Ерланның намысына тиіп, қатты ашуланды. Өзіне дәлелсіз жала жабылғанына ызыланғаны соншалық, оның жүзі қызырып, қаны басына шапты. Жанындағылар оның ашуын байқап, тыныштандыруға тырысты.

Сұрақтар:

Бұны қандай жағдайларда қолданамыз?

Ерланның оқиғасы «қаны басына шапты» деген тіркесті қалай түсіндіреді?

Ашуға беріліп, сабырсыздық танытқан кездерің болды ма?

KANADI ALTINA ALMAK/ ҚАНАТЫНЫҢ АСТЫНА АЛУ

“Kanadı altına almak, korumak, kollamak; Yardım ve koruyuculuğu altına almak. (Қорғап, қолдау; Көмектесу, өз қамқорлығына алу) [N.A. s.341]

«Қанатының астына алу» Көмектесу, өз қамқорлығына алу.

KANADI ALTINA ALMAK, KORUMAK, KOLLAMAK; YARDIM VE KORUYUCULUĞU ALTINA ALMAK

Ebru, yeni bir okula başladığında çok tedirgindi. Ancak sınıf öğretmeni ona kanadı altına alarak, diğer öğrencilerle tanıştırdı ve onun için bir dostluk ortamı yarattı. Ebru, öğretmeninin yardımıyla kendini güvende hissetmeye başladı. Zamanla yeni arkadaşlar edinip okula alıştı. Öğretmeni ona destek olduğu için ona çok minnettardı.

Sorular:

Bu deyim hangi durumlarda kullanılabilir?
2.Ebru'nun öğretmeninin rolü bu deyim nasıl açıklıyor?
Siz de birini koruyup kolladığınız veya biri tarafından korunduğunuz bir deneyim yaşadınız mı?

«ҚАНАТЫНЫҢ АСТЫНА АЛУ» КӨМЕКТЕСУ, ӨЗ ҚАМҚОРЛЫҒЫНА АЛУ

Жанна мектепке алғаш барған кезде, өте уайымдады. Бірақ сынып жетекшісі оны қанатының астына алып, басқа оқушылармен таныстырды. Жанна, мұғалімінің қолдауы арқасында, өзіне сенімді болды. Бірнеше уақыттан соң, достар тапты және мектепке үйреніп кетті. Мұғалімінің көмегі арқасында, ол жанына жақын адамдар тапты.

Сұрақтар:

Бұл қандай жағдайларда қолдануға болады?
Жаннаны «қанатының астына алды» дегенді қалай түсіндіресің?
Сіз біреуді қорғап, қолдаған немесе біреудің қамқорлығында болған кездеріңіз болды ма?

KAZDIĞI KUYUYA KENDISI DÜŞMEK/БІРЕУГЕ ОР ҚАЗБА, ӨЗІҢ ТҮСЕСІҢ

“Kazdığı kuyuya kendisi düşmek”: Birisi için gizlice hazırlanan tehlikeli durumun, bu işi yaranın başına gelmesi durumunu anlatmak için söylenir. (Біреуге жамандық жасама, өзіңнің басыңа келеді) [N.A. s.356]

«Біреуге ор қазба, өзің түсесің»: біреуге жамандық жасасаң, өз басыңа келеді

KAZDIĞI KUYUYA KENDISI DÜŞMEK, HAZIRLANAN TEHLIKELI DURUMUN, KENDI BAŞINA GELMESI

Necmi, iş yerinde kışkandığı bir arkadaşını zor duruma düşürmek için çeşitli planlar yapıyordu. Her seferinde onun hatalarını ortaya çıkarmaya çalıştı. Ancak, bir gün kendi yanlışını gizlemeye çalışırken, yaptığı işin su yüzüne çıkmasıyla kendisi büyük bir sıkıntıya düştü. Necmi, tam da kazdığı kuyuya kendisi düştüğünü fark etti ve yaptıklarının kendisine döndüğünü anladı.

Sorular:

Bu deyim hangi tür durumlar için kullanılabilir?

Necmi'in yaşadığı durum bu deymi nasıl açıklıyor?

Siz de birinin başına gelen kötü bir durumun kendi hatasından kaynaklandığına tanıklık ettiniz mi?

БІРЕУГЕ ОР ҚАЗБА, ӨЗІҢ ТҮСЕСІҢ, БІРЕУГЕ ЖАМАНДЫҚ ЖАСАСаҢ, ӨЗ БАСЫҢА КЕЛЕДІ.

Біреуге ор қазба, өзің түсесің, бұл біреуге жамандық жасасаңыз, соның қайтарымы өз басыңа келеді деген сөз. Елжан бір сыныптасын мазақтап, оны сыныптастарының алдында кемсітіп жүрді. Бірақ, бір күні өзі де дәл солай ұятқа қалды. «Біреуге ор қазба, өзің түсесің» деген - осы. Елжан өзінің істегендерінен ұялды.

Сұрақтар:

Бұл тіркесті қандай жағдайларда қолдануға болады?

Сіз жамандық жасаған адамға кері әсерін тигізген бір оқиға айтып бере аласыз ба?

KEÇİ CAN DERRİNDE, KASAP ET DERRİNDE/ БІРЕУГЕ МАЛ ҚАЙҒЫ, БІРЕУГЕ ЖАН ҚАЙҒЫ

“Keçi can derdinde, kasap et derdinde”: birisi için yaşam önemdeyken diğeri için rahat yaşama kaygılarından öteye geçmemektir anlamında söylenir. (Ортадағы жағдай тараптар үшін бір бағытта емес, біреуі үшін өмірлік маңызы бар болса, ал екіншісі үшін жайлы өмір сүру қамынан ары аспайды) [N.A. s.358]

«Біреуге мал қайғы, біреуге жан қайғы»: әркімнің жағдайы әртүрлі, біреуге маңызы бар нәрсе, біреуге маңызды болмауы мүмкін.

KEÇİ CAN DERRİNDE, KASAP ET DERRİNDE, İKİ TARAF ARASINDAKI DURUMUN FARKLI ÖNEM DERECELERİNİ VURGULAR

Keçi can derdinde, kasap et derdinde, İki taraf arasındaki durumun farklı önem derecelerini vurgular. Bir taraf için hayati bir mesele söz konusu iken, diğer taraf için bu durum sadece konfor kaygılarından ibaret olabilir.

Sorular:

Bu deyim hangi durumlar için kullanılabilir?

Siz de farklı tarafların durumlarının birbirine ne kadar uzak olduğunu gözlemlediğiniz bir olay yaşadınız mı?

БІРЕУГЕ МАЛ ҚАЙҒЫ, БІРЕУГЕ ЖАН ҚАЙҒЫ, БІРЕУГЕ МАҢЫЗЫ БАР НӘРСЕ, БІРЕУГЕ МАҢЫЗДЫ БОЛМАУЫ МҮМКІН.

Біреуге мал қайғы, біреуге жан қайғы» Әркімнің жағдайы әртүрлі, біреуге маңызы бар нәрсе, біреуге маңызды болмауы мүмкін. Ешкімнің ешкіммен жұмысы жоқ.

Сұрақтар:

Бұл тіркесті қандай жағдайларда қолдануға болады?

Сіз біреудің мәселе туралы ойланып жүргенін, ал басқа біреудің бұл жайында жәй ермек қылып жүрген кезіне куә болғаныңыз бар ма?

ŞAPKASINI HAVAYA ATMAK/БӨРКІН АСПАНҒА АТУ

“Şapkasını havaya atmak”:Bir olay veya biten bir iş sonunda aşırı sevinmeyi anlatmak için söylenir. (Қатты қуанғанды білдіреді) [N.A. s.278]

«Бөркін аспанға/көкке лақтырды» Қатты қуанды. [I.K. б.161]

ŞAPKASINI HAVAYA ATMAK, BIR OLAY VEYA BITEN BIR İŞ SONUNDA AŞIRI SEVINMEK

Emre, uzun süredir çalıştığı projeyi nihayet tamamladı. Proje sunumu sırasında tüm jüri üyeleri, onun çalışmalarını büyük bir beğeniyle karşıladı. Sunum bitince, Emre sevinçten fesini havaya attı ve arkadaşlarıyla birlikte kutlama yaptı. O an, yıllarca süren çabasının karşılığını aldığını hissetti ve mutluluğunu paylaştı.

Sorular:

Emre'nin projeyi tamamlama süreci hakkında ne düşünüyorsunuz?

Fesini-şapkasını havaya atmak deyimini başka hangi durumlarda kullanabilirsiniz?

БӨРКІН АСПАНҒА ЛАҚТЫРУ, БІТКЕН ІСКЕ ҚАТТЫ ҚУАНУ

Айдос, ұзақ уақыт бойы жұмыс істеп жатқан жобасын ақыры аяқтады. Барлық комиссия мүшелері оның еңбегін жоғары бағалады. Айдос қуаныштан бөркін аспанға лақтырды және достарымен бірге кең дастархан жайып атап өтті.

Сұрақтар:

Айдостың жобаны аяқтау кезеңі туралы не ойлайсыз?

“Бөркін аспанға лақтыру” тіркесін қандай басқа жағдайларда қолдана аласыз?

ҚОРЫТЫНДЫ

“Әдістемелік оқу кітабы. Түрікше-қазақша түсіндірмелі тұрақты сөз тіркестері. (ЖИ иллюстрациясымен)” – түрік және қазақ тілдерінің фразеологиялық сөздік қорын салыстыруға арналған ерекше әдіс қолданылып дайындалған оқу құралы. Кітап фразеологизмдерді тірек сөздердің жеке мағынасына емес, тіркестің тұтас мәнін контексте оқып үйренудің суретті, түсіндірмелі әдісін ұсынады. Бұл тәсіл, әсіресе, фразеологизмдердің көпқабатты мағыналық ерекшеліктері мен өзіндік бейнелілігін ескере отырып үйренуге бағытталған.

Жоба барысында DALL•E 3 жасанды интеллекті арқылы жасалған көрнекі суреттер фразеологизмдердің мағынасын визуалды тұрғыдан жеткізіп, оқырманның нақты ұғыуына және оңай әрі жылдам түсінуіне ықпал етеді. Сөздікте түрік тіліндегі тірек сөздері ұқсас немесе бірдей және мағыналары ортақ, ұқсас фразеологизмдердің қазақша баламасы берілді.

Екі тілдегі тұрақты сөз тіркестерінің контексте қолданылған, суретті, түсіндірме сөздігі тіл үйренушілерге фразеологиялық тіркестерді тез меңгеруге, оларды сөйлеу және жазу дағдыларында белсенді қолдануға мүмкіндік береді.

Әдістемелік оқу-құралы – екі тілді үйренушілер үшін сөз байлығын кеңейтуге және тілдік қатынас дағдыларын тереңдетуге бағытталған тиімді әдістемелік оқу құралы.

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ТҮРІК ТІЛДЕРІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЯ САЛАСЫНДАҒЫ ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Байтурсынова, А. (2009). Қазақ-түрік фразеологиялық сөздігі. Алматы: Тіл білімі институты.
2. Қалиев, С. (2012). Қазақ және түрік тілдеріндегі тұрақты тіркестердің синтаксистік ерекшеліктері. Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті.
3. Ташенова, Н. (2014). Қазақ-түрік фразеологиясының мәдени аспектілері. Алматы: Ғылым.
4. Сұлтанова, Г. (2013). Түрік тіліндегі фразеологизмдер: қазақ тіліндегі баламалар мен эквиваленттер. Астана: Еуразия ұлттық университеті.
5. Сейітов, Қ. (2016). Қазақ және түрік тілдеріндегі идиомалар мен фразеологизмдер: салыстырмалы зерттеу. Астана: Фолиант.
6. Әбілқасымова, А. (2015). Қазақ және түрік тілдеріндегі фразеологиялық бірліктердің семантикалық ерекшеліктері. Алматы: Қазақ университеті.
7. Майлыбаева, М. (2019). Қазақ және түрік тілдеріндегі фразеологиялық тіркестердің психолінгвистикалық аспектілері. Алматы: Қазақ университеті.
8. Мәмбетова, З. (2018). Түрік тіліндегі фразеологиялық бірліктердің қазақ тіліндегі баламалары. Алматы: Қазақ университеті.
9. Нұрмолдаева, Б. (2020). Фразеология және тілдік бірліктер: қазақ және түрік тілдеріндегі салыстырмалы зерттеу. Алматы: Рауан.
10. Жаманкулова, А. (2021). Қазақша-түрікше фразеологиялық сөздіктердің ерекшеліктері. Алматы: Қазақ университеті.

TÜRKÇE KAZAKÇA DİZİN/ ТҮРІКШЕ ҚАЗАҚША ӘЛІПБИ БОЙЫНША КӨРСЕТКІШ

A
DIMINI DENK ATMAK / АЯҒЫН АҢДАП БАСУ
AĞZINI SULANDIRMAK / АУЗЫНАН СУЫ АҚТЫ
AĞZI AĞZINA KAVUŞMAMAK / АУЗЫ-АУЗЫНА ЖҰҚПАУ
AĞZI KULAKLARINA VARMAK / ЕКІ ЕЗУІ ЕКІ ҚҰЛАҒЫНДА
AĞZINA KAYGAN KAPAMAK / АУЗЫНА ҚАҚПАҚ БОЛДЫ
AKLI BAŞINDA / АҚЫЛ ТОҚТАТҚАН
AKLI ÇIKMAK / ЕСІ ШЫҒУ
ALIN TERİYLE KAZANMAK / МАҢДАЙ ТЕРІМЕН ТАПТЫ
ALIN YAZISI / МАҢДАЙҒА ЖАЗДЫ
ARMUT PİŞ, AĞZIMA DÜŞ / АЛМА ПІС, АУЗЫМА ТҮС
ATEŞ ALMAYA MI GELDİN / ОТ АЛА КЕЛГЕН КІСІДЕЙ
AVUCUNDA TUTMAK / АЛАҚАНЫНДА ҰСТАУ
AVUÇ İÇİ KADAR / АЛАҚАННЫҢ АЯСЫНДАЙ
AYAĞINI YORGANINA GÖRE UZATMAK / КӨРПЕҢЕ ҚАРАЙ КӨСІЛ
AYAĞININ BASTIĞI YERDE OT BİTMEMEK / ЖҮРГЕН ЖЕРІНЕ ШӨП ШЫҚПАЙДЫ
AYNI GEMİDE BULUNMAK / КЕМЕДЕГІНІҢ ЖАНЫ БІР

B
BAŞINI ALAMAMAK / БАС АЛМАДЫ
BAŞI AĞIRMAK / БАС АУЫРТТЫ
BAŞI GÖĞE ERMEK / ТӨБЕСІ КӨККЕ ЖЕТТИ
BAŞINA DEVLET / CENNET / TALİN KUŞU KONMAK / БАҚ ҚҰСЫ ҚОНДЫ
BAŞINI BAĞLAMAK / БАС БАЙЛАНДЫ
BAŞINI / BAŞ KALDIRAMAMAK / БАС КӨТЕРЕ АЛМАДЫ
BIYIĞINI BALTA KESMEMEK / МҰРТЫН БАЛТА КЕСПЕЙДІ
BINDIĞI DALI KESMEK / СУ ІШКЕН ҚҰДЫҚҚА ТҮКІРМЕ
BİR AYAĞI KIYIDA, BİR AYAĞI KUYUDA / БІР АЯҒЫ КӨРДЕ, БІР АЯҒЫ ЖЕРДЕ
BİR DERİ BİR KEMİK KALMAK / ҚҰ СҮЙЕК
BİR KULAĞINDAN GIRIP BİR / ÖBÜR / ÖTEKİ KULAĞINDAN ÇIKMAK / БІР ҚҰЛАҒЫНАН КІРІП, ЕКІНШІ ҚҰЛАҒЫНАН ШЫҒУ
BİR TAŞLA / OKLA İKİ KUŞ VURMAK / БІР ОҚПЕН ЕКІ ҚОЯН АТТЫ
BİR YAKADAN BAŞ ÇIKARMAK / БІР ЖАҒАДАН БАС, БІР ЖЕҢНЕН ҚОЛ ШЫҒАРДЫ
BURNU HAVADA / YUKARIDA OLMAK / МҰРНЫН КӨККЕ КӨТЕРДІ
BURNUNU SOKMAK / КӨРІНГЕН ЖЕРГЕ МҰРНЫН СҰҒУ
BURUN KIVIRMAK / МҰРНЫН ШҮЙІРДІ

С

CAN DAMARINA BASMAK / ТАМЫРЫН БАСТЫ
CANI BURNUNDAN GELMEK / ЖАНЫ ИНЕҢІҢ ҰШЫНДА
CIN ÇARPMIŞA DÖNMEK / ЖЫН СОҚТЫ / ҚАҚТЫ / ҰРДЫ
CININE GITMEK / ЖЫНЫНА ТИДІ

Ç

ÇUKURUNU KAZMAK / ОР ҚАЗДЫ

D

DAĞLARI / DAĞ DEVIRMEK / ТАУ ҚОПАРУ
DEDİĞİM DEDİK, ÇALDIĞIM DÜDÜK / АЙТҚАНЫМ АЙТҚАН
DEDİĞİM DEDİK, ÇALDIPIM DÜDÜK / АЙТҚАНЫМ АЙТҚАН
DELİYE HER GÜN BAYRAM / АҚЫМАҚҚА КҮНДЕ ТОЙ
DIŞI KALAYLI, İÇİ ALAYLI / СЫРТЫ БҮТІН, ІШІ ТҮТІН
DILI UZAMAK / ТІЛІН ЖҰТУ
DIŞ BİLEMEK / ТІСІН ҚАЙРАДЫ
DİLİNİ YUTMAK / ТІЛІН ЖҰТУ
DIŞ BİLEMEK / ТІСІН ҚАЙРАДЫ
DİZ ÇÖKMEK / ТІЗЕ БҮГУ
DİZGİNLERİ GEVŞETMEK / ТІЗГІН БЕРДІ
DİZLERİNE KAPANMAK / ТІЗЕСІНЕ ЖЫҒЫЛУ
DOĞMAMIŞ OĞLANA DON BİÇMEK / ҚАШПАҒАН СЫЙЫРДЫҢ УЫЗЫНА ТАЛАСУ
DOKUZ AYIN ÇARŞAMBASI BİR ARAYA GELMEK / ТОҒЫЗ ҚАТЫННЫҢ ТОЛҒАҒЫ ҚАТАР
КЕЛДІ
DONUNA ETMEK / БҰТЫНА СИЮ
DÖVÜLMÜŞ ETE / ІТЕ DÖNMEK / ИТ ТАЛАҒАНДАЙ
DUDAK BÜKMEK, SOMURTMAK / ЕРНІН ШҮЙІРДІ

Е

ЕКТІҒІНІ БІҢМЕК / НЕ ЕКСЕҢ, СОНЫ ОРАСЫҢ
EL AĞZINA BAKMAK / UYMAK / ЖҰРТТЫҢ СӨЗІНЕ ЕРҮ
EL AYAK / ETEK ÖPMEK / ТАБАНЫҢ ЖАЛАУ
ELLE TUTULUR, GÖZLE GÖRÜLÜR / КӨЗБЕН КӨРІП, ҚОЛМЕН ҰСТАУ
EL ÜSTÜNDE GEZMEK / ТӨБЕСІНЕ КӨТЕРҮ
EL AVUCA SIĞMAMAK / GELMEMEK / SIĞMAZ / ҚОЛДЫ АЯҚҚА ТҮРМАУ
ELİNDEN GELMEK / ҚОЛЫНАН КЕЛУ
ELİNDEN TUTMAK / ҚОЛҒАБЫС ТИГІЗДІ
ELİNE AYAĞINA KARANMAK / АЯҒЫНА ЖЫҒЫЛДЫ
AYAĞINA JYĞYLDY / ELİNE AYAĞINA KARANMAK
ELİNE SU DÖKMEMEK / ҚОЛЫНА СУ ҚҰЮҒА ЖАРАМАЙДЫ
ҚОЛЫНА СУ ҚҰЮҒА ЖАРАМАЙДЫ / ELİNE SU DÖKMEMEK
ELİNİ SICAK SUDAN SOĞUK SUYA SOKMAMAK / ҚОЛЫҢ ЖЫЛЫ СУҒА МАЛДЫ
ҚОЛЫҢ ЖЫЛЫ СУҒА МАЛДЫ / ELİNİ SICAK SUDAN SOĞUK SUYA SOKMAMAK
EŞEĞE BİNDİRMEK / ЕСЕККЕ ТЕРІС МІНГІЗҮ
ЕСЕККЕ ТЕРІС МІНГІЗҮ / EŞEĞE BİNDİRMEK
ET TIRNAK OLMAK / ЕТЕНЕ ЖАҚЫҢ БОЛУ
ETİ SENİN, KEMİĞİ BENİM / ЕТІ СЕНІҢ, СҮЙЕГІ МЕНІҢ

Ғ

FARE SIĞAN DELİĞİNE SIĞMAMIŞ, BİR DE KUYRUĞUNA KABAK BAĞLAMIŞ
FELEĞİN / KADERİN SİLLESİNİ YEMEK / ТАҒДЫРДЫҢ УЫҢ ІШҮ

G

GÖBEĞİ BAĞLI/KİNDİĞİ BİR
GÖKTE ARARKEN YERDE BULMAK/KÖKTEH СҰРАҒАНЫ ЖЕРДЕН ТАБЫЛДЫ
GÖKTEN DÜŞMEK/АСПАННАН ТҮСТІ
GÖZÜ AÇIP KAPAYINCA KADAR / KӨЗДІ АШЫП, ЖҰМҒАНША
GÖZ DİKMEK / KӨЗ ТІҒУ
GÖZ KAMAŞTIRMAK / KӨЗДІҢ ЖАУЫН АЛДЫ
GÖZ YUMMAK / KӨЗ ЖҰМДЫ
GÖZLERİNİ KAN BÜRÜMEK / KӨЗДЕРІ ҚАН ТАЛАДЫ
GÖZLERİNİ OYMAK / KӨЗІН ОЮ
GÖZÜ AÇILMAK / KӨЗДЕРІ АШЫЛДЫ
GÖZÜ DÖNMEK / KӨЗІ ҚАРАЙД
GÖZÜNDE OLMAMAK / KӨЗІНЕ ІЛМЕДІ
GÖZÜNE DİKEN OLMAK / KӨЗГЕ КҮЙІК БОЛУ
GÖZ YAŞINA BAKMAMAK / KӨЗІНІҢ ЖАСЫНА ҚАРАМАУ
GÜLER MİSİN, AĞLAR MİSİN / ЖЫЛАРЫН DA, КҮЛЕРІН DE БІЛМЕДІ
GÜNEŞ DOĞMAK / КҮН ТУДЫ
HELAL SÜT EMMEK/АДАЛ СҮТ ЕМГЕН

I

IRMAKTAN GEÇERKEN AT DEĞİŞTİRİLMEZ/ӨТКЕЛ ҮСТІНДЕ КӨЛІК АУЫСТЫРМАЙДЫ
İÇ İÇİNE SİĞMAK/ІШІНЕ СЫЙМАДЫ
İÇ İÇİNİ YEMEK/ІШТІ ЖЕГІДЕЙ ЖЕДІ
İÇLİ DIŞLI CAN CİĞER SARMA / ІШІ-БАУЫРЫНА КІРУ
İĞNE ATSAN YERE DÜŞMEZ /ІНЕ ШАНШАР ЖЕР ЖОҚ

İĞNE DELİĞİNDEN GEÇMEK/ІНЕНІҢ КӨЗІНЕН ӨТКЕНДЕЙ
İĞNE İLE KUYU KAZMAK/ІНЕМЕН ҚҰДЫҚ ҚАЗҒАНДАЙ
İKİ ATEŞ ARASINDA KALMAK/ЕКІ ОТТЫҢ АРАСЫНДА ҚАЛУ
İKİ AYAĞI BİR PABUCA GİRMEK/ЕКІ АЯҒЫН БІР ЕТІКKE ТЫҒУ
İTİ/KÖPEĞİ BAĞLASAN DURMAMAK/ИТ БАЙЛАСА ТҰРҒЫСЫЗ

Ş

ŞAPKASINI HAVAYA ATMAK/БӨРКІН АСПАНҒА АТУ